

Kauppätieteellinen tiedekunta

Laskentatoimi

Osake- ja henkilöyhtiöiden sulautuminen vero-
oikeudessa, yhtiöoikeudessa ja kirjanpidossa

Tekijä: Petri Lahti

Ohjaaja: Professori Jaana Sandström

Professori Kalevi Kyläheiko

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Lahti, Petri
Tutkielman nimi:	Osake- ja henkilöyhtiöiden sulautuminen vero-oikeudessa, yhtiöoikeudessa ja kirjanpidossa
Tiedekunta:	Kauppätieteellinen tiedekunta
Pääaine:	Laskentatoimi
Vuosi:	2008
Pro gradu-tutkielma:	Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Tarkastajat:	prof. Jaana Sandström prof. Kalevi Kyläheiko
Hakusanat:	osakeyhtiö, henkilöyhtiöt, sulautuminen, yritysjärjestely
Keywords:	company, mergers and acquisitions

Sulautuminen on yksi yleisimmistä yritysjärjestelyvaihtoehtoista. Sulautumisessa on otettava huomioon vero- ja yhtiöoikeudelliset sekä kirjanpidolliset seikat. Ne ohjaavat sulautumisen toteuttamista ja säätelevät sallittuja menettelytapoja.

Tutkimuksen päätavoitteena on analysoida osakeyhtiön, avoimen ja kommandiittiyhtiön vero-oikeudellisen, yhtiöoikeudellisen ja kirjanpidollisen sulautumisen käsittelyn eroja. Tutkimuksessa on aluksi selvitetty syitä yritysjärjestelyihin ja sulautumista yritysjärjestelyvaihtoehtona. Sulautumisen käsittely aloitetaan osakeyhtiön sulautumisen yhtiöoikeudellisen sääntelyn käsittelemisellä. Seuraavaksi tutkittiin kirjanpidollista sääntelyä sulautumisen yhteydessä. Tämän jälkeen määritettiin verotuksen sääntelyä sulautumisen yhteydessä. Viimeisessä teoriakappaleessa käsitellään henkilöyhtiöiden sulautumista. Tutkimuksessa selvitettiin sulautumisen oikeudellinen sääntely ja havaittiin säännöksissä olevan ristiriitaisuuksia, jotka vaikuttavat sulautumisessa tehtäviin päätöksiin.

ABSTRACT

Author: Lahti, Petri
Title: Mergers in Taxation, Corporate Law and Accounting
Faculty: Business administration
Major: Accounting
Year: 2008
Master's Thesis: Lappeenranta University of Technology
Examiners: prof. Jaana Sandström
prof. Kalevi Kyläheiko
Keywords: company, merger and acquisition

As one of the main company restructuring methods, mergers are highly regulated by taxation, legislation and accounting standards. The combination of these three regulating factors mold the way how mergers are executed.

The main focus of the thesis is to analyze how taxation, corporate law and accounting standards treat different company forms in mergers. The thesis begins with analyzing different incentives for company restructuring as well as how mergers fit in to this picture. Mergers are first analyzed from the corporate law viewpoint in limited companies. Next limited company mergers are analyzed through accounting. After this the taxation effect on limited company mergers gets added to the mix. Finally the last theory chapter analyzes mergers in partnership companies through the three regulating factors. The thesis researched the effect of the regulating factors to mergers in different company forms and concludes that there are conflicts between regulating factors leading to un-optimized decision making and merger execution.

Sisällysluettelo

Lyhenteet

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimuksen tausta ja merkittävyys	1
1.2	Tutkimusongelma, tavoitteet ja rajaukset	2
1.3	Tutkimusmenetelmät ja normitaustaa	2
1.4	Tutkielman rakenne.....	3
2	YRITYSJÄRJESTELYT	5
2.1	Yleistä yritysjärjestelyistä	5
2.2	Miksi yritysjärjestelyitä tehdään?	6
2.3	Sulautuminen yritysjärjestelyvaihtoehtona	9
2.4	Yhteenveto	11
3	OSAKEYHTIÖN SULAUTUMINEN	13
3.1	Absorptiosulautuminen.....	13
3.2	Tytäryhtiösulautuminen	19
3.3	Kombinaatiosulautuminen	20
3.4	Osakkeenomistajien yhdenvertaisuus ja velkojien suoja.....	21
3.5	Osakkeiden lunastus, kun sulautumista vastustetaan.....	24
3.6	Sulautumisen peruuntuminen.....	27
3.7	Selvitystila ja sopimusten jatkuminen sulautumisen yhteydessä	29
3.8	Vastike ja sulautuvan yhtiön purkautuminen	30
3.9	Yhteenveto	30
4	SULAUTUMISEN KIRJANPIDOLLINEN KÄSITTELY	32
4.1	Sulautuminen kirjanpidossa	32
4.2	Tytäryhtiösulautumisen kirjanpidollinen käsittely	37
4.3	Sulautuminen konsernin näkökulmasta.....	38
4.4	Yhteenveto	39
5	SULAUTUMISEN VERO-OIKEUDELLINEN KÄSITTELY	41
5.1	EU:n vaikutukset sulautumisen käsittelyyn verotuksessa	41
5.2	Sulautumisen vero-oikeudelliset edellytykset	43
5.3	Hyväksytyn sulautumisen verokohtelu	48
5.4	Varainsiirtoverotus ja arvonnäkökulma.....	50
5.5	Sulautumistulos	51
5.6	Sulautuminen vai purkaminen	52
5.7	Veronkiertosäännökset sulautumisen yhteydessä	54
5.8	Osakkeenomistajan verotusasema	58
5.9	Muita veroseuraamuksia	58
5.10	Yhteenveto	60
6	HENKILÖYHTIÖIDEN SULAUTUMINEN	61
6.1	Yhtiömiesten tilanne sulautumisen yhteydessä.....	62
6.2	Henkilöyhtiöiden sulautuminen kirjanpidossa ja verotuksessa...	65
6.3	Yhteenveto	65
7	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	67

Lähteet

Sähköiset julkaisut

Lyhenteet

AKYL	Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389
EU	Euroopan unioni
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360
EY	Euroopan yhteisöt
HE	Hallituksen esitys
HTM	Kauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja
KHT	Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja
KILA	Kirjanpitolautakunta
KonsAVL	Laki konserniavustuksesta verotuksessa 21.11.1986/825
KPL	Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336
KVL	Keskusverolautakunta
KY	Kommandiittiyhtiö
OKL	Osuuskuntalaki 28.5.1954/247
OYL	Osakeyhtiölaki 2006
TTL	Tilintarkastuslaki 28.10.1994/936
TVL	Tuloverolaki 31.12.1992/1535
VML	Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/558
YHL	Laki yhtiöveron hyvityksestä 29.12.1988/1232
YRKiinL	Yrityskiinnityslaki 24.8.1984/634

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja merkittävyys

Sulautumalla muokataan yrityksen omistusta ja/tai toimintaa. Verotuksellinen kohtelu vaikuttaa tehtäviin päätöksiin. Yrittäjien ei kannata maksaa ylimääräistä veroa sulautumisen takia, vaan on oltava selvillä lain antamista mahdollisuuksista. Veron minimoinnissa on kuitenkin rajoja, joita ei tule ylittää. Veronkiertämisen rajat ovat tulkintakysymyksiä ja tästä syystä ongelmallisia.

Verotuksellinen käsittely poikkeaa lisäksi yhtiöoikeudellisesta sääntelystä ja tämä tuo uusia ongelmia yritysjärjestelyn toteuttamiseen. Kirjanpidossa on myös omat säännökset sulautumisen käsittelystä. Veron minimointi ei tästäkään syystä voi olla sulautumista suunnittelevien ainoa tarkoitus, vaan huomioon on otettava myös muut seikat.

Yrittäjien ja muiden sulautumisten kanssa tekemisessä lähellä olevien tahojen tulee olla tietoisia sulautumiseen vaikuttavista laeista ja määräyksistä. Tämä mahdollistaa lain mukaan toimimisen sekä turhien verotuksellisten ja muiden maksujen maksun. Lisäksi on tärkeää pitää huolta siitä, että muiden, esimerkiksi velkojen, asema ei ainakaan olennaisesti heikenny sulautumisen takia.

OYL uudistui vuonna 2006. Uudistuksessa sulautumisen sääntely pysyi pääkohdiltaan ennallaan. Muutokset olivat sulautumisen kannalta pieniä ja niillä haettiin joustavuutta sulautumisen toteuttamiseen. Vuoden 2007 lopussa osakeyhtiölakia muutettiin sulautumisen osalta niin, että sulautuminen toisessa EU maassa olevaan yhtiöön on mahdollinen.

1.2 Tutkimusongelma, tavoitteet ja rajaukset

Tutkimusongelmana on analysoida miten sulautuminen osakeyhtiössä, avoimessa ja kommandiittiyhtiössä eroaa verotuksellisesti, yhtiöoikeudellisesti ja kirjanpidollisesti sekä mitä sulautumisesta kyseisissä laeissa säädetään. Lisäksi tutkitaan sulautumiseen vaikuttavien lakien tulkintaa ja sen vaikutusta sulautumisen yhteydessä tehtäviin päätöksiin.

Tutkimuksen päätavoitteena on analysoida osakeyhtiön, avoimen ja kommandiittiyhtiön vero-oikeudellisen, yhtiöoikeudellisen ja kirjanpidollisen sulautumisen käsittelyn eroja. Alatavoitteena on selvittää, mitkä lait ja säännökset vaikuttavat sulautumiseen ja miten. Lisäksi selvitetään tähän kysymykseen liittyvien tulkintaongelmien vaikutuksia sulautumisen yhteydessä tehtäviin valintoihin.

Tutkielmassa tarkastellaan yritysjärjestelyistä ainoastaan sulautumista. Tarkastelunäkökulmana on sulautumisen vaikutus siihen osallistuviin yhtiöihin ja niiden omistajiin. Tutkielmassa käsitellään ainoastaan kotimaisia sulautumisia. Verotuksen osalta rajat ylittäviä sulautumisten lainsäädäntöä käsitellään niiltä osin, kuin se on vaikuttanut kotimaisiin sulautumisiin. Osuuskunnan sulautuminen on jätetty pois, koska osuuskunnan sulautumisia tapahtuu niin vähän.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja normitaustaa

Tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen deskriptiivinen menetelmä. Sulautumista tutkitaan näin ollen kirjallisuuden pohjalta. Tutkimusaineistona käytetään yritysjärjestelyihin tarkasti perehtyneiden asiantuntijoiden, eli Immosen, Villan ja Tikan kirjallisuutta sekä ammattilehtien artikkeleita Verotus ja Tilintarkastus-Revision lehdissä. Lainsäädännöllä on suuri painoarvo tässä tutkimuksessa. Lainsäädännöstä sulautumisen kannalta tärkeimpiä ovat OYL, AKYL, EVL ja TVL.

Arvojen merkitys aiheessa on suuri. Sulautuminen pitää tehdä lakien ja asetusten mukaan, mutta koska laeissa on tulkinnanvaraisuutta, oikeilla arvoilla on merkitystä tehtäessä valintoja. Arvovalintoja joudutaan tekemään mm. kun valitaan veronminimoinnin ja veronkiertämisen välillä.

Verolakien (EVL, TVL, YHL ja VML), yhtiöoikeudellisten lakien (OYL ja AKYL) ja kirjanpidollisen sääntelyn ja tulkintojen ymmärtäminen on välttämätöntä tutkielmassa. Myös lakien valmistelevat asiakirjat pitää tuntea, jotta on selvillä lain laatijan tarkoitus säädettäessä lakia. Sulautumiseen vaikuttavat seikat on oltava selvillä kaikista lakityypeistä, jotta kokonaisuuden hahmottaminen on mahdollista. Vain muutaman näkökulman ymmärtäminen ei riitä, sillä kaikki vaikuttavat lopputulokseen. Kaikkien lakityyppien ymmärtäminen auttaa sulautumisen tekijää selviämään sulautumisesta ilman jälkiseuraamuksia ja ylimääräisiä veroja. Verojen määrä ohjaa käytännössä varmasti suurta osaa yritysjärjestelyä.

1.4 Tutkielman rakenne

Johdannon jälkeisessä kappaleessa tutkimus selvittää mitä syitä yhtiöillä on yritysjärjestelyihin. Myös sulautuminen yritysjärjestelyvaihtoehtona on tässä kappaleessa. Kolmannessa kappaleessa käsitellään sulautumista OYL:n näkökulmasta. Kappaleessa selvitetään, mitä OYL määrää sulautumisesta. Kappaleessa käsitellään erilaiset sulautumistyytit ja eri intressitahojen oikeudet ja velvollisuudet.

Neljännessä kappaleessa selvitetään, mitkä lait ja ohjeet ohjaavat sulautumisen kirjanpidollista sääntelyä. Kappaleessa käsitellään myös se, kuinka sulautuminen toteutetaan kirjanpidossa. Viides kappale käsittelee sulautumisen verotuksellista näkökulmaa. Kappaleessa selvitetään mitä vaatimuksia vaaditaan verotuksessa hyväksytyltä sulautumiselta ja kuinka verotus toteutetaan. Kuudennessa kappaleessa on esitetty henkilöyhtiöiden

sulautumisen sääntely. Viimeisessä kappaleessa esitetään yhteenveto ja johtopäätökset tutkielman pohjalta.

2 YRITYSJÄRJESTELYT

Yleensä yritysjärjestelyissä on kysymys siitä, että yritykset yhdistyvät tavalla tai toisella suuremmiksi kokonaisuuksiksi tai yrityksestä irrotetaan tietty liiketoiminta-alue omaksi itsenäiseksi kokonaisuudeksi. Yritysjärjestely-termi on tullut alun perin vero-oikeudesta. Yritysjärjestelyt ovat yritystä tai sen omaisuutta koskevia toimia, joille on omista se, ettei niitä tehdä markkinaehdoilla yritykseen nähden ulkopuolisen asiakkaan, hankkijan tai rahoittajan kanssa. Yritysjärjestelyjen sääntelyssä keskeistä on se kuinka määritellään hyödykkeiden siirtohintaa eli siirtoarvo. (Myrsky ja Linnakangas 2003, s. 184, Villa et. al. 2007, s. 102)

2.1 Yleistä yritysjärjestelyistä

Liiketoimintaympäristössä tapahtuu usein muutoksia. Muutokseen on monia syitä. Yrityksen omistus- tai toiminnan rakenne voi silloin vaarantaa kilpailuasemaa, ja sitä tulee muuttaa vastaamaan uusia haasteita. Omistuksen rakenteella tarkoitetaan sitä, miten yrityksen omistus jakaantuu ja ovatko sen omistajat yhteisöjä vai luonnollisia henkilöitä. Yrityksen toiminnan rakenteella tarkoitetaan sen organisoitumisen muotoa, onko yritys rakentunut konserniksi, eri omistajien omistamiksi yhtiöiksi vai samojen omistajien omistamaksi yhtiöryhmäksi. Muutoksia yrityksen toiminnan rakenteessa kutsutaan yritysjärjestelyiksi. (Immonen 2006, s. 17–18)

Käytännössä myös erilaisia yrityskauppoja pidetään usein yritysjärjestelyinä. Yrityskaupalla kuvataan joko elinkeinotoimintaa harjoittavan yhtiön osakkeiden tai osuuksien luovutusta (omistuskauppa), tai yhtiön liiketoimintaa ja sitä palveleva omaisuus luovutetaan (substanssikauppa). Yrityskauppa on usein osa yritysjärjestelyjä, jotka voivat muodostua useista toimituksista. Tällainen tilanne on mm. silloin, kun ostetaan yhtiön osakekanta, ja sen jälkeen ostettu yhtiö sulautetaan ostajayhtiöön. Toimenpideketjut, joissa ensin liiketoimintaa eriytetään liiketoimintasiirrolla omaksi yhtiöksi,

joka sen jälkeen myydään, ovat yleistyneet käytäntöön. Erilaisia sarjatoimia ja niiden yhdistelymahdollisuuksia on useita. (Immonen 2006, s. 18)

Arkikielessä ja erityisesti talouslehdissä yrityskauppoihin usein yhdistetään sulautuminen. Tällä tarkoitetaan yleensä kokoavaa käsitettä ”mergers and acquisitions” M&A tai käsitettä ”mergers and takeovers”. Ilmaus on kansainvälinen, mutta se on yleistynyt taloudellisessa kielenkäytössä meilläkin; puhutaan M&A-kaupoista tai –operaatioista. Ilmausta käytetään usein laajemmassa merkityksessä niin, että se kattaa sekä oikeudellisen sulautumisen, joka on suppeampi käsite, että yrityskaupan: yrityksen sanotaan sulautuneen toisen yritykseen, vaikka todellisuudessa on tehty osakkeiden tai liiketoiminnan kauppa, sulautumisen taustajärjestely. Näkökulma on tällöin korostetusti taloudellinen ja sillä kuvataan liiketoimintaresurssien yhdistämistä saman päätösvallan alle. Oikeudellisena, yhteisölakien sääntelemällä sulautumisella sen sijaan tarkoitetaan tarkasti rajattua menettelyä, jolla kaksi tai useampia yhteisöjä yhdistetään niin, että sulautuva yhteisö samalla purkautuu (OYL 16:2§). Kilpailuoikeudessa sulautuminen on osa valvonnan piiriin kuuluvia yhdistymisiä, mitkä liikuttavat markkinavoimia. Oikeudellista sulautumista ei tällöin vaadita, vaan olennaista on muutoksen vaikutus kilpailun tehokkuuteen. (Immonen 2006, s. 18–19)

2.2 Miksi yritysjärjestelyitä tehdään?

Yritysjärjestelyillä muokataan yrityksen omistuksen rakennetta tai toimintaa. Syitä järjestelyihin on monia ja järjestelytilanteet ovat hyvin yksilöllisiä. Käytettävät menettelytavat valikoituvat sen mukaan, mihin järjestelyillä pyritään. Yhtiö- ja omistusrakennetta voi esim. kehittyä henkilöyhtiön osuuksia tai yksittäistä liikettä koskevan yrityskaupan kautta yritysmuotoa muuttamalla sulautumiseksi, josta toimintaa edelleen lokeroidaan erillisiksi yhtiöiksi liiketoiminnan siirroilla. Näin yhtiörakennetta voidaan muokata vastaamaan liiketoimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia. Osa toiminnasta saatetaan myös myydä tarpeettomana pois taikka hankittu tai muodostettu yhtiö purkaa. Peräkkäiset sarjatoimina tehtävät yritysjärjestelyt ovat lisään-

tyneet. Niistä käy ilmi hyvin yritysjärjestelykeinojen perimmäinen tarkoitus toimia välineinä yritys- ja omistusrakenteiden joustavissa muutoksissa. (Immonen 2006, s. 28)

Yleisellä tasolla yritysjärjestelyille on paljon erilaisia syitä ja tavoitteita. Yritysjärjestelyt ovat välineitä, jotka valitaan jokaisen tapauksen kohdalla erikseen. Järjestelyjen tulisi tukea liiketoimintaa ja aikaansaada kannattavuuden, tehokkuuden tai tuottavuuden parantamista. Järjestelyiden ei tulisi olla itsetarkoitus, vaan niiden käytettävyyttä tulisi aina peilata liiketoiminnan kriteerejä vasten; niiden tulisi olla liiketoiminnan strategista keinovalikoimaa. Verotuksessa asiaa korostaa EVL 52h §:n veronkiertämistä koskeva säännös, joka edellyttää järjestelyillä olevan selviä liikeloudellisia perusteita. (Immonen 2006, s. 28)

Järjestelyjen tavoitteena voi olla toiminnan tehostaminen ja voimavarojen parempi ohjautuvuus. Muutoksilla saatetaan myös hakea suuren koon etuja tai parannuksia toiminnan joustavuuteen purkamalla päällekkäisiä toimintoja. Eräs tavoite voi olla toimialan uudelleenjärjestely, jossa markkinaosuus jaetaan keskittämällä toimialaa uudelleen. Uusia omistusasemia ja markkinoiden uusjakoa voidaan hakea yrityskaupoilla ja sulautumisilla, mutta myös liiketoiminnan siirroilla, ja jakautumisen kautta voidaan toiminnasta hakea lisätehoa karsimalla epäolennaisia toimintoja erillisiksi yhtiöiksi. Nämä yhtiöt voidaan myydä ja keskittyä ydinosaamiseen. Yrityskokonaisuudelle voidaan saada uudelleenryhmittämisestä lisäarvoa, joka nostaa osakkeiden arvoa. Yrityskuvan kirkastamisella saadaan sijoittajat kiinnostumaan yhtiöstä. Käänteinen tavoite on monialaisuuden kehittäminen, jota kautta voidaan myös tasata riskiä. Yleensä monialaisuutta lisätään yritysostojen avulla. (Immonen 2006, s. 28–29)

Liiketoiminnan siirrossa tavoitellaan usein tase- ja tulostavastuun suurempaa itsenäisyyttä sekä samalla johtamisen tehostumista ja päätösvallan uusjakoa. Järjestelyjen tavoitteena voi olla sukupolvenvaihdos, joka toteutetaan myöhemmin. Useimmiten yritysmuodon muutosta tai omien osak-

keiden lunastusta käytetään tähän tarkoitukseen. Myös jakautumalla voidaan vanhempien omistamasta liiketoiminnasta muodostaa perillisille jatkamiskelpoisia yrityskokonaisuuksia. (Immonen 2006, s. 29)

Yritysjärjestelyillä voidaan myös rakentaa tai purkaa konsernia: yrityskaupoilla tai liiketoiminnan siirroilla taikka osakevaihdolla voidaan muodostaa konsernirakenne, ja sulautumisilla tai yhtiön purulla konsernirakennetta voidaan puolestaan purkaa. Yhtiöstä saadaan jakamalla useita uusia samojen omistajien omistamia yhtiöitä. Jakautumisen jälkeen uusia omistuskokonaisuuksia saadaan halutessa osakekaupoilla tai muilla osakesiirroilla. Samalla voidaan myös kohdentaa halutulla tavalla liiketoimintaa ja siihen sitoutuneita varoja ja velkoja uusiin yhtiöihin. Näin kyetään turvaamaan erilaisia osakasintressejä jakamalla omistusta eri osakasryhmien kesken sekä yleisesti pyrkiä selkeyttämään yrityskuvaa. Liiketoimintasiirrolla tai kombinaatiosulautumisella, myös normaalin yhtiön perustamisen kautta, voidaan muodostaa yhteisyrityksiä. Yhteisyritys voi olla myös ilman omistusperustaa – kansainvälisissä yhteistoimintajärjestelyissä se on usein sopimukseen perustuva strateginen allianssi. (Immonen 2006, s. 29–30)

Yritysjärjestelyjen avulla voidaan lopettaa kannattamaton toiminta. Yhtiöitä voidaan tämän vuoksi purkaa tai sulauttaa toiseen yhtiöön. Jäljellä jäävää liiketoimintaa voidaan vahvistaa myymällä osa liiketoiminnasta pois. Järjestelyjä saatetaan käyttää myös varojen ja velkojen siirtämiseen toisistaan erilleen ja samalla yrittää keventää velkavastuuta ainakin joidenkin velkojen vahingoksi. Velkarasituksen keventämisen lisäksi liiketoiminnan siirroilla voidaan pyrkiä rakentamaan tulevia yrityskauppoja varten parempi yrityskokonaisuus. Liiketoiminnan siirroilla voidaan myös muodostaa listayhtiö, jossa vain osa konsernin yritystoiminnasta on noteerattua, konsernin muut osat pysyvät näin arvopaperimarkkinalain ilmoitus- ja tiedotusvelvoitteiden ulkopuolella. (Immonen 2006, s. 30)

Yrityksen omistusta voidaan muuttaa suunnatuilla osakeanneilla tai osakevaihdolla. Omistusta esimerkiksi saatetaan järjestellä erilaisin ristiinomistusjärjestelyin omistajaohjauksen ja vallankäytön varmistamiseksi. Ristiinomistuksia voidaan purkaa osakkeiden vaihdolla, erilaisilla osakkeiden lunastuksilla tai ostamalla omia osakkeita ja myös sulautumisten kautta. (Immonen 2006, s. 30)

Yritysjärjestely vaikuttaa liiketoimintaan, omistukseen ja usein myös yrityksen henkilöstöön. Henkilöstön sopeutuminen uusiin olosuhteisiin on liiketoiminnan kehittymisen kannalta tärkeää. Esimerkiksi sulautumisissa, mutta myös liiketoiminnan luovutuksissa, on usein liiketoiminnan toivottu kehitys jäänyt saavuttamatta, kun ei ole onnistuttu integroimaan hankittua liiketoimintaa ostajayritykseen. Syy voi olla se, ettei yrityskulttuurien erojen vuoksi henkilöstö ole sopeutunut muutokseen toivotulla tavalla. (Immonen 2006, s. 31)

Velkojen oikeudet saattavat vaarantua yritysjärjestelyjen seurauksena. Velkojen pitää olla erityisen tarkkana silloin, kun velallisy yrityksessä tehtäviin järjestelyihin ei näytä päällisin puolin liittyvän liiketoiminnallisia hyötyjä. Järjestelyjen tarkoituksena voi tällöin olla velkavastuun uudelleenjärjestely, mikä saattaa velkojalle paljastua vasta aikojen kuluttua. Oikeuksia voi saada yleensä vain sellainen velkoja, joka reagoi oikea-aikaisesti ja oikeilla keinoilla. (Immonen 2006, s. 31)

2.3 Sulautuminen yritysjärjestelyvaihtoehtona

Sulautumisella tarkoitetaan kahden juridiselta muodoltaan samanlaisen yhteisön yhtymistä yhdeksi yhteisöksi. Sulautuminen on yksi yritysjärjestelyvaihtoehto. (Leppiniemi 2002, s. 17)

Sulautuminen voi liittyä muihin liiketoiminnan järjestelytilanteisiin. Yrityskaupan kannalta katsottuna sulautuminen on eräs keino muokata yritysra-

kennetta, jonka kautta voidaan yhdistää oikeussubjekteja. Osakekannan ostoa ei välttämättä johdonmukaisesti seuraa sulautuminen. Yritysrakenne saatetaan pitää konsernimuotoisena eikä sulautumista toteuteta tai se tehdään myöhemmin. (Immonen 2002, s. 583)

Sulautuminen on toimintavaihtoehto itsenäisenä tai yhtenä lenkkinä ketjussa, joka koostuu useista vaiheista. Tällöin sulautuminen voidaan yhdistää liiketoiminnan yhtiöittämiseen ja tämän kautta ryhmitellä liiketoimintoja tarkoituksenmukaisemmaksi. (Immonen 2002, s. 583)

Sulautumisen vaihtoehtona voi olla ostetun yhtiön purkaminen ja sen omaisuuden jakaminen omistussuhteessa. Konsernirakenteesta voidaan luopua purkamalla tai sulauttamalla. Sulautuminen tällaisessa valintatilanteessa liittyy kysymykseen siitä, onko liiketoiminnan harjoittaminen edullisempaa usean yhtiön muodostamana konsernina vai yhtenä yksikkönä. (Immonen 2002, s. 583, Ranta-Lassila 2001, s. 272)

Erilaisia sulautumistilanteita ovat yrityskaupan sopeuttamis-, konserni-, rahoitusjärjestely-, liiketoiminta- ja torjuntasulautuminen. Sopeuttamissulautumisessa yrityskaupan jälkeen ostettu tytäryhtiö sulautetaan emoyhtiöön. Tällaisessa sulautumisessa korostuvat kilpailuasemaan liittyvät tekijät, jolloin osakekauppaa seuraa nopeasti sulautuminen. Konsernisulautumisessa lakkautetaan jo pidemmän aikaa itsenäisenä konserniyhtiönä ollut tytäryhtiö. Konsernisulautumisen sulautuvana yhtiönä voi olla myös konsernin perustama yhtiö. (Immonen 2002, s. 583–584)

Rahoitusjärjestelysulautumisessa yritysoston rahoitusrasitus vyörytetään katettavaksi kohdeyhtiön toiminnasta. Järjestely liittyy kauppoihin, joissa sulautumisosapuoleksi perustetaan tai hankitaan apuyhtiö. Sulautuminen tapahtuu usein tytäryhtiösulautumisena ja se seuraa välittömästi osakkeiden kauppaa, jotta sulautumisessa vastaanottavana yhtiönä olevan ostajayhtiön kaupan rahoittamiseksi ottama velka voidaan kattaa ostetun yhtiön liiketoiminnasta mahdollisemman nopeasti. (Immonen 2002, s. 584)

Liiketoimintasulautumisen kautta yhdistetään kahden tai useamman liiketoimintaa harjoittavan yhtiön varat ja velat. Syitä liiketoimintasulautumisen suorittamiseen ovat mm. kasvumahdollisuudet, tuotantoprosessien kehittäminen, kustannussäästöt ja muu yleinen toiminnallinen tervehdyttäminen. (Immonen 2002, s. 584)

Torjuntasulautumisessa torjutaan uhkaavaa yritysvaltausta sulauttamalla kohdeyhtiö johonkin kolmanteen, ystävällismieliseen yhtiöön. Näin pyritään tekemään valtaus vaikeammaksi ja valtaaja voi menettää mahdollisuutensa päästä omistajaksi kohdeyhtiöön. (Immonen 2002, s. 586)

2.4 Yhteenveto

Muuttuneessa liiketoimintaympäristössä yritys kohtaa uusia haasteita ja voi olla, että entinen omistus- ja toiminnan rakenne ole enää kilpailukykyinen. Tähän haasteeseen yritykset voivat vastata yritysjärjestelyillä. Yritysjärjestelyissä yritykset yhdistyvät tavalla tai toisella suuremmiksi kokonaisuuksiksi tai yrityksestä voidaan irrottaa liiketoiminta-alueita omaksi itsenäiseksi kokonaisuudeksi.

Yritysjärjestelyitä käytetään muokkaamaan yrityksen omistuksen rakennetta tai toimintaa. Yritysjärjestelyt ovat hyvin yksilöllisiä, sillä syyt järjestelyihin tulevat yrityksen omista tarpeista. Yritykset valitsevat itselleen sopivat menettelytavat sen mukaan, mihin ne pyrkivät järjestelyillä. Liiketoiminnan tukeminen ja kannattavuuden, tehokkuuden tai tuottavuuden parantaminen ovat hyväksyttäviä syitä yritysjärjestelyille. Järjestely ei saa olla itsetarkoitus ja järjestelyä ei saa tehdä veronkiertämistarkoituksessa.

Yritysjärjestelyn vaikutus ulottuu liiketoimintaan, omistukseen ja usein myös henkilöstöön. Henkilöstön ottaminen huomioon järjestelyissä on tärkeää, sillä usein liiketoiminnan kehitys jää haaveeksi, kun henkilöstön tar-

peita ei oteta huomioon. Velkojien pitää olla tarkkana yritysjärjestely tilanteissa ja kiinnitettävä huomiota varsinkin siihen mikä on syynä järjestelyyn. Ellei selvää syytä järjestelylle löydy, niin syy saattaa löytyä velkavastuun uudelleenjärjestelystä. Velkojan oikeudet voivat tällöin heiketä. Oikea-aikaisilla ja oikeilla keinoilla velkoja saa kuitenkin itselleen oikeuksia, joiden avulla hänen asemansa ei heikenny.

Sulautuminen on yksi yritysjärjestelyvaihtoehto. Sulautuminen tarkoittaa kahden juridiselta muodoltaan samanlaisen yhteisön yhtymistä yhdeksi yhtiöksi. Sulautuminen voi olla vain yksi osa liiketoiminnan järjestelyä. Vaihtoehtona sulautumiselle voi esimerkiksi olla ostetun yhtiön purkaminen ja sen omaisuuden jakaminen omistussuhteessa. Sulautumistilanteet voidaan jaotella yrityskaupan sopeuttamis-, konserni-, rahoitusjärjestely-, liiketoiminta- ja torjuntasulautumiseen.

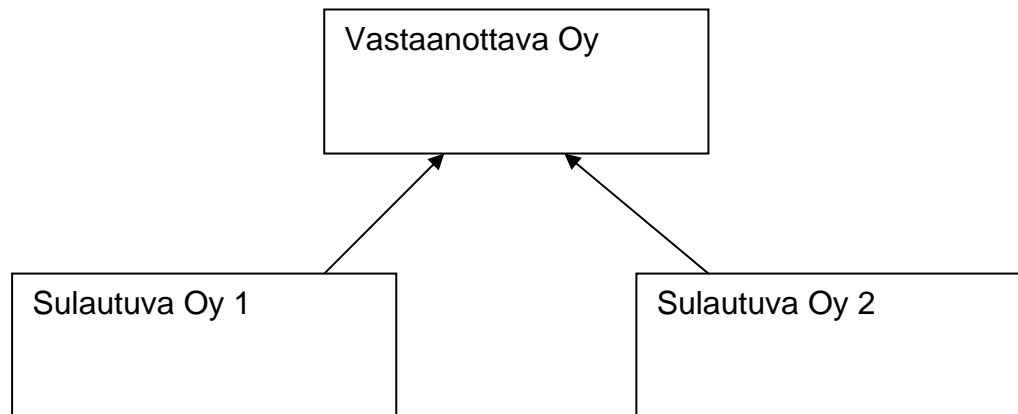
3 OSAKEYHTIÖN SULAUTUMINEN

Fuusiota eli sulautumista voidaan luonnehtia yleisseuraannoksi, jossa osakeyhtiö lakkaa olemasta ilman selvitysmenettelyä. Varat ja velat siirtyvät sellaisenaan vastaanottavalle yhtiölle. Osakeyhtiöiden sulautumistyyppit on jaettu OYL:ssa neljään osaan: normaaliin eli absorptiosulautumiseen, tytäryhtiösulautumiseen, kombinaatiosulautumiseen ja kolmikantasulautumiseen. (Tikka 1995, s. 220, Immonen 2006, s. 120)

Sulautumista koskevat yhtiöoikeudelliset säännökset on esitetty yhtenäisesti OYL:n 16. luvussa. Säännöksissä on huomioitu arvopaperimarkkinoiden kehitys sekä sulautumisen ja suunnatun uusmerkinnän samankaltaisuudet vastaanottavassa yhtiössä sekä toisaalta sulautumisen ja yhtiön varojen jaon samankaltaisuudet sulautuvassa yhtiössä. Ne on laadittu kattamaan ensisijaisesti absorptiosulautumisen, mutta niitä sovelletaan soveltuvin osin myös kombinaatiosulautumiseen. Tytäryhtiösulautumista varten on omia poikkeussäännöksiä. (Blummé et al. 1997, s. 121)

3.1 Absorptiosulautuminen

Absorptiosulautumisessa yhden tai useamman yhtiön varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle. Sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat voivat saada osakkeistaan vastikkeeksi joko vastaanottavan yhtiön osakkeita, rahaa tai muuta omaisuutta. Kolmikantasulautuminen on absorptiosulautumisen erikoismuoto, jossa sulautumisvastikkeen antaa joku muu kuin vastaanottava yhtiö. Kuva 1. kuvaa absorptiosulautumisen vaikutusta sulautumisessa mukana oleviin yrityksiin. (Backman et al. 1997, s. 205, Immonen 2006, s. 120)

Kuva 1. Absorptiosulautuminen (Villa 2002, s. 317)

Absorptiosulautuminen on kyseessä silloin, kun rekisterissä jo olevaan yhtiöön sulautetaan toinen yhtiö. Absorptiosulautumisessa vastaanottava yhtiö ei omista kaikkia sulautuvan yhtiön osakkeita. (Immonen 2000, s. 50–51)

Absorptiosulautuminen on pitkä ja monivaiheinen prosessi. Sulautumisprosessi on tiukasti määrämuotoon sidottu OYL:ssa. Sulautumisprosessin toteuttaminen edellyttää sekä sulautuvalta että vastaanottavalta yhtiöltä lain noudattamista. Sulautuminen raukeaa, jos OYL:a ei noudateta, sulautumista vastustetaan yhtiökokouksessa tai hallituksessa tai rekisteröinnit eivät tapahdu ajallaan. (Blummé et al. 1997, s. 122, Villa 2002, s. 316)

Toisiinsa sulautuvien yhtiöiden hallitukset laativat yhdessä sulautumissuunnitelman. Kolmikantasulautumisessa myös sulautumisvastikkeen antaja on mukana laatimassa sulautumissuunnitelmaa. Sulautumissuunnitelma on tärkeä osa sulautumista sen eri vaiheissa. Sulautumissuunnitelmasta säädetään OYL 16.3 §:ssä. Suunnitelmassa pitää olla mm. tarkat tiedot yhtiöistä jotka osallistuvat sulautumiseen, ehdotus vastikkeista, selvitys velkojista jotka voivat vastustaa sulautumista, selvitys sulautumisen syistä ja ehdotus sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröintiajankohdasta. (Blummé et al. 2001, s. 52, Villa 2002, s. 316)

Sulautuminen jatkuu sulautumissuunnitelman tarkastuksella riippumattomana asiantuntijana toimivan hyväksytyn tilintarkastajan toimesta. Tilintarkastajana voi toimia KHT- tai HTM-tarkastaja. Tilintarkastajan valitsevat sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden hallitukset. Tarkastuksesta annettu lausunto liitetään sulautumissuunnitelmaan. Jos yhtiöiden taloudellisessa asemassa tapahtuu sulautumisprosessin aikana muutoksia, jotka muuttaisivat lausunnon sisältöä, on toimeksiantosopimuksen sekä hyvän tilintarkastustavan puitteissa arvioitava sitä, tulisiko näistä muutoksista ilmoittaa sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden hallituksille. Lausunnonlausunnolla suojataan yhtiöiden osakkeenomistajia, velkojia ja muita yhtiön sidosryhmiä. Lausunnon ensisijaisena tavoitteena on varmentaa sulautumissuunnitelmassa osakkeenomistajalle vastikkeesta annettujen tietojen oikeellisuus ja riittävyys. Lausunnon luotettavuuden varmistava edellytys on tilintarkastajan riippumattomuus. Tilintarkastaja on riippumaton silloin kun, hän on vapaa lausumaan käsityksensä kustakin tehtävästä ulkopuolisista tekijöistä riippumatta. Lausunnon antajaksi voidaan valita jonkun osallistuja yhtiön tilintarkastaja, jos hän on kaikkiin sulautumiseen osallistuviin yhtiöihin nähden riippumaton. Tilintarkastajan riippumattomuus on muodollisestikin tärkeää sen vuoksi, että esteellisen tilintarkastajan käyttäminen saattaa jopa johtaa sulautumispäätöksen julistamiseen pätemättömäksi, jos lausunto esteellisyyden takia antaa väärän kuvan sulautumisen oikeudellisista tai taloudellisista perusteista ja päätös sulautumisesta tehdään tähän luottaen. (Blummé et al. 1997, s. 123, Immonen 2006, s.131, 133)

Tilintarkastajan on lausuntoa annattaessa perustettava arvionsa huolelliseen selvitykseen. Huolellisuuden mittarina pidetään hyväksytyltä tilintarkastajalta edellytettävää huolellisuutta. Lausunnon antamisessa on kysymys TTL 1:1.1 §:n 2 kohdassa tarkoitettusta ns. muusta toiminnasta. Tilintarkastajan tulee noudattaa hyvää tilintarkastajatapaa ja myös hyvää tilintarkastustapaa. Tilintarkastajan on toimittava puolueettomasti, riippumattomasti, ammattitaitoisesti ja rehellisesti. Lausunto on keskeinen perusta sekä päätettäessä sulautumisen hyväksymisestä yhtiökokouksissa myös velkojien arvioidessa suhtautumistaan sulautumiseen. Tilintarkastaja on

vastuullinen antamastaan lausunnosta TTL 44 §:n nojalla. Tilintarkastaja on korvausvastuullinen, jos hän on toimiessaan aiheuttanut tahallisesti tai huolimattomuudesta vahinkoa yhteisölle, jolle lausunto annetaan. Korvausvastuu syntyy myös jos tilintarkastaja tilintarkastuslakia, osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla aiheuttaa vahinkoa yhtiön osakkeenomistajalle tai velkojalle. (Immonen 2006, s. 147–148)

Absorptio- ja kombinaatiosulautumisessa osakkeenomistajien suojan tarve on suurempi kuin tytäryhtiösulautumisessa. Sen vuoksi näissä sulautumisissa lausunto on olennaisesti laajempi. Lausunnon sisältö määräytyy sulautumistyyppin ja osakkeenomistajien intressin mukaan. Lausunnossa on arvioitava, antaako sulautumissuunnitelma oikeat ja riittävät tiedot perusteista, joiden mukaan vastike määrätään ja jaetaan. Lausunnon pohjalta osakkeenomistajat voivat arvioida, onko sulautuminen ja vastikkeiden vaihtosuhde oikeudenmukainen ja järkevä. Jos vastikkeena annetaan uusia osakkeita, vastike maksetaan sulautumisvarallisuutta vastaan. Lausunnossa tulee näin ollen arvioida, vastaako vastaanottavalle yhtiölle tuleva omaisuus vähintään osakkeista yhtiön taseeseen osakepääomaan tai rahastoon merkittävää määrää. Lausunnossa korostuu yhtiöiden arvojen määrittäminen, koska sulautumissuunnitelmassa ei määrätä osakkeiden merkintähinnasta, vaan sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden arvosta. Vastaanottavalle yhtiölle siirtyvillä veloilla on sille erityistä merkitystä, koska velkavastuu siirtyy yleisseuraannon mukaisesti. Lausunnossa tulee sen takia arvioida taseen ulkopuolisia vastuita. (Immonen 2006, s. 131–132)

Vastaanottavalle yhtiölle annettavassa lausunnossa on aina erikseen – myös tytäryhtiösulautumisessa – lausuttava siitä, onko sulautuminen omiaan vaarantamaan vastaanottavaan yhtiön velkojen maksuun. Tällä on suora yhteys velkojainsuojamenettelyyn. Velkojainsuojamenettely on pakollinen sulautuvassa yhtiössä, mutta vastaanottavassa yhtiössä menettely riippuu siitä, katsotaanko lausunnossa sulautumisen vaarantavan vastaanottavan yhtiön velkojen maksun. Muodostaakseen perustellun mielipiteensä asiasta tilintarkastajan tulee arvioida vastaanottavan yhtiön kannat-

tavuus, taloudellinen asema, velanmaksukyky ja pääomanrakenne sulautumisen jälkeen sekä yhtiön velkojen takaisinmaksuajankohtaa ja vakuuksia koskevat ehdot. Maksun vaarantumista voi ennakoida esimerkiksi sulautuvan yhtiön tappiollisuus, sen suuret taseen ulkopuoliset vastuut, mutta myös mahdollinen suuri rahavastike tai sulautumista vastustaville osakkeenomistajille maksettava lunastus. (Immonen 2006, s. 132)

Tämän jälkeen sulautumissuunnitelma on ilmoitettava Patentti- ja rekisterihallitukselle kuulutettavaksi kuukauden sisällä suunnitelman allekirjoittamisesta. Sulautumissuunnitelman kuuluttamisen jälkeen toimitetaan kutsu sulautumisesta päättävään yhtiökokoukseen. Kutsu on lain mukaan toimitettava aikaisintaan kahta kuukautta ja viimeistään kuukautta ennen yhtiökokousta tai ilmoittautumispäivää. Sulautumissuunnitelma liitteineen on oltava osakkeenomistajien nähtävänä yhtiön pääkonttorissa tai Internet-verkkosivuilla vähintään kuukauden ajan ennen sulautumisesta päättävää yhtiökokousta. Suunnitelma on lähetettävä sitä pyytävälle osakkeenomistajalle viivytyksettä. (Blummé et al. 1997, s. 123)

Sulautuvassa yhtiössä päätöksen sulautumisesta tekee yhtiökokous. Se on pätevä, jos sitä kannattavat osakkeenomistajat, joilla on vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista. Päätökseen vaaditaan vähintään kahden kolmasosan kannatus kunkin osakelajin kokouksessa edustetuista osakkeista. Neljän kuukauden kuluessa sulautumissuunnitelman hyväksymisestä on haettava rekisteriviranomaisen lupa sulautumisen täytäntöönpanoon. Rekisteriviranomainen antaa kuulutuksen yhtiön velkojille. Yhtiö ilmoittaa velkojille kirjallisesti sulautumisen kuuluttamisesta. (Blummé et al. 1997, s. 123–124)

Osallistujayhtiöiden tulee OYL 16:14 §:n mukaan tehdä rekisteri-ilmoitus sulautumisen täytäntöön panemiseksi kuuden kuukauden kuluessa sulautumispäätösten tekemiseksi. Rekisteriviranomainen rekisteröi sulautumisen täytäntöönpanon, jonka jälkeen sulautuminen katsotaan tapahtuneeksi. Rekisteröintiajankohtana sulautuvan yhtiö purkautuu ja sen varat ja ve-

lat siirtyvät vastaanottavan yhtiön haltuun. Yhtiön hallitus ja toimitusjohtaja antavat osakkeenomistajien kokouksessa lopputilityksen, joka sisältää toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen sulautumisen täytäntöönpanon ja edellisen tilinpäätöksen väliseltä ajalta. Lopputilitys ilmoitetaan rekisteriviranomaiselle rekisteröitäväksi. (Immonen 2006, s.162, Villa 2002, s. 317)

Patentti- ja rekisterihallitukselle kuulutettavaksi toimitetun suunnitelman toimittamiseen asti sulautuminen etenee myös vastaanottavassa yhtiössä samoin kuin sulautuvassakin yhtiössä. Sulautumissuunnitelman kuuluttamisen jälkeen toimitetaan joko kutsu sulautumisesta päättävään yhtiökokoukseen tai ilmoitetaan suunnitelmasta osakkeenomistajille. Menettelytavan valitsee yhtiön hallitus. Yhtiön on toimitettava kutsu yhtiökokoukseen, mikäli vähintään viisi prosenttia osakkeenomistajista sitä vaatii saatuaan tiedon sulautumissuunnitelmasta. Sulautumissuunnitelma liitteineen on pidettävä osakkeenomistajien nähtävänä yhtiön pääkonttorissa vähintään kuukauden ajan ennen sulautumisesta päättävää yhtiökokousta. Osakkeenomistajilla on oikeus saada suunnitelma viivytyksettä sitä pyydettyään. (Blummé et al. 1997, s. 124–125)

Päätöksen sulautumisesta tekee joko yhtiökokous tai hallitus. Rekisteriviranomaisen lupa sulautumisen täytäntöönpanoon on haettava neljän kuukauden kuluessa sulautumissuunnitelman hyväksymisestä. Rekisteriviranomainen antaa kuulutuksen yhtiön velkojille, mikäli sulautuminen on riippumattomana asiantuntijana toimivan tilintarkastajan lausunnon mukaan omiaan vaarantamaan yhtiön velkojen maksun. Vastaanottavalle yhtiölle siirtyy sulautuvan yhtiön nettovarallisuus, kun sulautumisen täytäntöönpano rekisteröidään. (Blummé et al. 1997, s. 125)

Sulautuvan yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan on mahdollisimman pian laadittava tilinpäätös ja toimintakertomus sulautumisen täytäntöönpanon jälkeiseltä ajalta, jolta tilinpäätöstä ei vielä ole esitetty yhtiökokouksessa (lopputilitys). Jos yhtiöllä on lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan velvollisuus valita tilintarkastaja, lopputilitys on annettava yhtiön tilintarkastajille, joiden

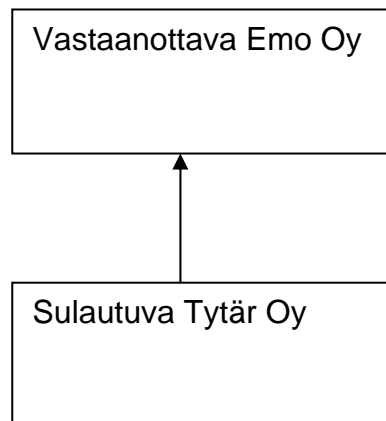
on kuukaudessa annettava lopputilitystä koskeva tilintarkastuskertomus. (Villa et. al. 2007, s. 105–106)

3.2 Tytäryhtiösulautuminen

Tytäryhtiösulautuminen on kyseessä silloin, kun vastaanottava yhtiö omistaa kokonaan sulautuvan yhtiön osakekannan. Tytäryhtiösulautuminen on absorptiosulautumisen erityismuoto (OYL 16:2§). Kokonaan omistetun tytäryhtiön sulautuessa emoyhtiöön on menettely yksinkertaisempi kuin normaalissa absorptiosulautumisessa. Tytäryhtiö sulautuminen on yksinkertaisempi ja joustavampi, koska vähemmistöä ei ole, jolloin päätösten teko on helpompaa. Kuva 2 näyttää sulautumisen tytäryhtiösulautumisen kohdalla. (Immonen 2000, s. 52–53)

Tytäryhtiösulautumisella on menettelyhuojennuksia absorptiosulautumiseen verrattuna:

- a) Sulautumissopimus voidaan hyväksyä sulautuvassa yhtiössä hallituksen päätöksellä ja vastaanottavassakin yhtiössä hallituksessa silloin, jos vähintään viittä prosenttia osakepääomasta edustavat osakkeenomistajat eivät erikseen vaadi asian käsittelyä yhtiökokouksessa
- b) Sulautumisvastiketta ei suoriteta, joten suunnitelmassa ei tarvitse olla tätä koskevia ehtoja ja
- c) riippumattoman asiantuntijan lausunnossa otetaan ainoastaan kantaa siihen, onko sulautuminen omiaan vaarantamaan vastaanottavan yhtiön velkojen maksun. (Immonen 2000, s. 53)

Kuva 2. Tytäryhtiösulautuminen (Villa 2002, s. 318)

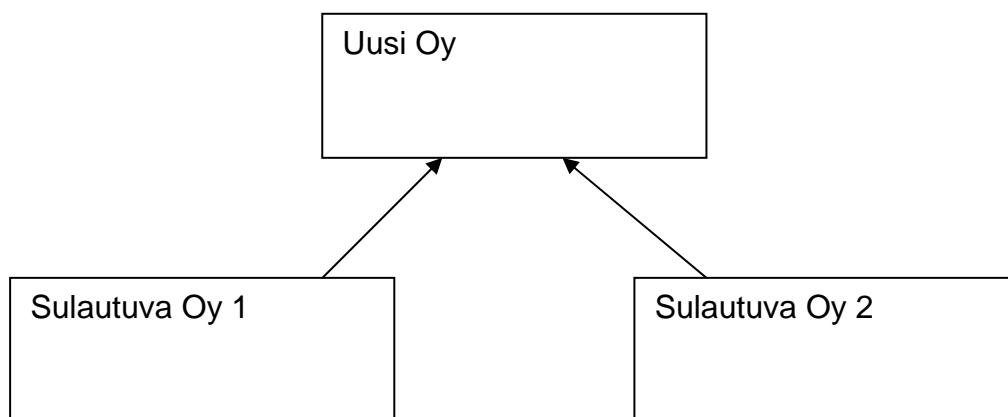
3.3 *Kombinaatiosulautuminen*

Kombinaatiosulautumisessa vähintään kaksi osakeyhtiötä yhtyy perustaen uuden osakeyhtiön, jolle niiden varat ja velat siirtyvät. Menettely on samanlainen kuin absorptiosulautumisessa, mutta siinä on omia erityispiirteitä. Sulautuvat yhtiöt perustavat yhdessä vastaanottavan yhtiön sulautumisen yhteydessä. Kyseessä ei ole kombinaatiosulautuminen, jos vastaanottava yhtiö on jo olemassa, vaan kahdesta tai useammasta erillisestä, mutta samanaikaisesti toteutettavasta absorptiosulautumisesta. (Airaksinen et al. 1997, s. 486, Immonen 2006, s. 176)

Kombinaatiosulautumisen sulautumismenettely vastaa pääosiltaan absorptiosulautumista. Kuva 3 esittää kombinaatiosulautumista. Vastaanottavan yhtiön perustaminen poikkeaa osakeyhtiön normaalista perustamisesta seuraavasti:

1. sulautumissuunnitelma korvaa erillisen perustamissopimuksen
2. sulautumissuunnitelmaan pitää sisällyttää ehdotus järjestettävän yhtiön yhtiöjärjestykseksi sekä miten perustettavan yhtiön hallitus ja mahdollinen hallintoneuvosto sekä tilintarkastajat valitaan, ja siinä voidaan myös määrätä hallituksen puheenjohtajan ja toimitusjohtajan valinnasta

3. sulautumisen täytäntöönpanosta tehtävä rekisteri-ilmoitus korvaa uuden yhtiön perusilmoituksen. (Airaksinen ja Jauhiainen 1997, s. 486, Immonen 2006, s. 177)

Kuva 3. Kombinaatiosulautuminen (Villa 2002, s. 318)

Kombinaatiosulautumisessa osakkeenomistajat saavat vastikkeena uuden yhtiön osakkeita, mutta muunlaisenkaan vastikkeen antamista laissa ei ole nimenomaan kielletty, kunhan osakkeita annetaan vastikkeena vähintään yksi. Sulautuvilta yhtiöiltä siirtyvällä varallisuudella maksetaan vastaanottavan yhtiön osakepääoma. Vastaanottavan yhtiön sidotun oman pääoman ei tarvitse vastata sulautuvien yhtiöiden omien pääomien summaa. Vastaanottavan yhtiön osakepääoman tulee kuitenkin vähintään olla lain määräämän vähimmäisosakepääoman suuruinen, eikä se toisaalta saa ylittää yhtiöjärjestyksen mukaista enimmäispääoman määrää. Vastaanottavalla yhtiöllä ei voi olla omia velkoja, mutta asiantuntijan lausunnossa on otettava kantaa siihen, vaarantaako sulautuminen vastaanottavan yhtiön velkojen maksun. (Airaksinen et al. 1997, s. 486, Immonen 2006, s. 176–177)

3.4 Osakkeenomistajien yhdenvertaisuus ja velkojen suoja

OYL:ssa pyritään parantamaan intressitahojen turvaa sulautumisen aikana ja sen jälkeen. OYL:n säännöksillä pyritään varmistamaan osakkeenomis-

tajien yhdenvertaisuus, mahdollisuus oikea-aikaisen ja riittävän tiedon saantiin erilaisista yhtiön hankkeista sekä joustavat mahdollisuudet käyttää yhtiön varoja. Velkojen tilanteen turvaaminen on tärkeää, jottei niiden tilanne huonone sulautumisen yhteydessä. Sulautuvan yhtiön velkojen kannalta on sulautumisessa kyse velallisen vaihdosta. Sulautumista vastustavan velkojan laina on maksettava tai annettava korvaava takuu. (Villa 2002, s. 315–316, Immonen 2002, s. 497)

Vastustaminen toteutetaan kaupparekisterin kuulutusmenettelyllä. Rekisteriviranomaiselta haetaan kuulutusta sulautumissuunnitelman rekisteröinnin yhteydessä tai myöhemmin sulautumispäätöksen jälkeen kaikkien sulautuvien yhtiöiden velkojille, joiden saaminen on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman rekisteröintiä. Saamisella, joka on syntynyt kuuluttamisen jälkeen, ei ole velkojainsuojaa. Tällaisen uuden velkojan tietoisuus sulautumishankkeesta on riippuvainen sopimusoikeuden yleisistä periaatteista. Velallisella on velvollisuus omaehtoisesti tiedottaa velkojalleen vireillä olevasta sulautumisesta, jos tiedottamisesta on sovittu nk. kovenanttiehtona esimerkiksi rahoitus- tai hankintasopimuksessa. Velkojan katsotaan suostuneen sulautumiseen, jos hän ei oikeassa ajassa ja järjestyksessä ilmoita vastustavansa velallisena sulautumista. (Immonen 2006, s. 147)

Vastaanottavan yhtiön velkojan kannalta sulautuminen voi tarkoittaa yhtiön velkaantumista, kun sulautuvan yhtiön velat tulevat vastaanottavan yhtiön vastattaviksi. Luottotappioriski voi kasvaa myös muuten sulautumisen yhteydessä. Riski on suurimmillaan, jos sulautuvan yhtiön taloudellinen asema on huono, rahavastike johtaa vastaanottavan yhtiön oman pääoman vähenemiseen tai sulautuvan yhtiön pääomalainavelkojat vaativat suoritusta. Vastaanottavan yhtiön velkojen asema on kuitenkin huono sulautumisen yhteydessä, eivätkä velkojat voi vastustaa sulautumista samalla tavalla yleensä kuin sulautuvan yhtiön velkojat. (Airaksinen et al. 1997, s. 208)

Kuulutus vastaanottavan yhtiön velkojille annetaan vain poikkeuksellisesti. Vastaanottavan yhtiön velkojan oikeus vastustaa sulautumista riippuu OYL 16:6.3 §:n mukaan siitä, vaarantaako sulautuminen hyväksytyn tilintarkastajan lausunnon mukaan vastaanottavan yhtiön velkojen maksun. Maininta lausunnossa on siis ex lege edellytys vastustamisoikeuden antamiselle. Kuulutus tulee antaa ja siten oikeus vastustaa sulautumista tulee myöntää vastaanottavan yhtiön velkojille, jos lausunnossa näin katsotaan, vaikka olisi selvää, ettei velkojen maksu tosiasiallisesti vaarannu lainkaan. Toisaalta, vaikka velkojen maksu tosiasiallisesti vaarantuisi, ei kuulutusta voida antaa, jos lausunnossa ei todeta asiaa. (Immonen 2006, s. 147)

Tilintarkastajan tulee OYL 16:3.3 §:n mukaan mainita, onko sulautuminen omiaan vaarantamaan yhtiön velkojen maksun. Myös negatiivinen lausuma tulee tehdä eli ilmoittaa, ettei sulautuminen ole omiaan vaarantamaan velkojen maksua. Tilintarkastajan lausunnon asiasta tulee olla selkeä ja yksiselitteinen. Lausuma tulee perustella selvittämällä vastaanottavan yhtiön taloudellinen asema sulautumisen jälkeen, kun otetaan huomioon sulautuvan yhtiön taloudellinen asema ennen sulautumista, molempien yhtiöiden vastuiden määrä ja laatu sekä muut olosuhteet. Lausumaan ei saa liittää ehtoja tai varaumia, vaan rekisteriviranomaisen tulee voida todeta vaarantuuko velkojen maksu suoraan sen sanamuodosta. (Immonen 2006, s. 148)

Vastaanottavan yhtiön taloudellinen asema voi ennen sulautumista olla hyvä ja sen toiminta voi olla kannattavaa. Sulautumisen myötä yhtiön velankestokyky voi heiketä, kun se saa seuraantona sulautuvan yhtiön vastuut. Vastaanottavan yhtiön taloudellinen asema saattaa myös parantua, kun sulautuva yhtiö on taloudellisesti vakaa ja sillä on hyvät toimintaedellytykset. Kaikkien velallisen vaihtumisen vaikutusten arviointi sulautumishetkellä on vaikeaa. Tilintarkastajan tuleekin arvioinnissaan keskittyä sulautuvan yhtiön tappiollisuuden vaikutuksiin, taseen ulkopuolisiin vastuisiin, kuten erilaisiin sopimusperusteisiin korvausvaatimuksiin, vahingonkorvaus- ja takuovelkoihin tai piilevään verovelkaan. Vastaanottavan yhtiön ase-

maan voivat myös vaikuttaa sulautumisessa maksettava suuri rahavastike, korkea lunastushinta lunastusta vaativille osakkeenomistajille tai sulautuvan yhtiön omistamien vastaanottavan yhtiön osakkeiden suuri poistamaton hankintameno. (Immonen 2006, s. 148–149)

YRKiinL 11.2 §:n mukaan sulautumisen vaikutus yritysikiinnitykseen riippuu eri yhteisömuotojen laeista. Lähtökohtaisesti yritysikiinnitys pysyy voimassa sulautumisesta huolimatta ja tuottaa näin panttioikeuden vastaanottavan yhteisön omaisuuteen. Mikäli vastaanottavan yhteisön omaisuuteen kohdistuu sulautumisen jälkeen useampia vahvistettuja kiinnityksiä, kiinnityksenhaltijoiden sopimus etuoikeuden järjestämisestä on sulautumisen edellytys. (Tuomisto 2007, s. 295)

3.5 Osakkeiden lunastus, kun sulautumista vastustetaan

Osakkeenomistajan lunastuksen saamisen edellytyksenä on osakkeenomistajan oikeanlainen reagointi, menettely on hyvin muotosidonnainen. Yhtiökokouksen hyväksyessä määränemmistöllä sulautumisen jää sulautumista vastustavalle osakkeenomistajalle tällöin kolme vaihtoehtoa:

1. osakkeenomistaja voi tyytyä päätökseen ja osallistua sulautumismenettelyyn – silloin hän saa sulautumissuunnitelman mukaisen vastikkeen
2. osakkeenomistaja voi vaatia osakkeistaan lunastusta – silloin hän on oikeutettu rahakorvaukseen, jonka määrä riippuu osakkeiden käyvästä arvosta
3. osakkeenomistaja voi moittia sulautumispäätöstä. (Immonen 2006, s. 166–167)

Lunastuksen vaatiminen merkitsee sitä, että osakkeenomistaja eroaa yhtiöstä ja hänelle maksetaan tehty sijoitus takaisin rahana. Lunastusmenettely käynnistyy ainoastaan osakkeenomistajan vaatimuksesta. Lunastusmenettely koostuu useista vaiheista:

- oikeuden varaaminen yhtiökokouksessa osakkeenomistajalle lunastusvaatimuksen tekemiseksi
- lunastusvaatimuksen tekeminen
- yhtiön vaatimus Keskuskauppakamarille välimiesmenettelystä
- keskuskauppakamarin hakemus käräjäoikeudelle uskotun miehen määräämiseksi
- välimiesoikeuden mahdollinen käsittelyratkaisu lunastusoikeudesta ja vakuuden asettamisesta
- vakuuden asettaminen
- välitystuomio lunastushinnasta ja mahdollinen muutoksenhakumenettely
- lunastushinnan maksaminen. (Immonen 2006, s. 167)

Sulautuvan yhtiön osakkeenomistaja voi vaatia osakkeidensa lunastamista sulautumisesta päättävässä yhtiökokouksessa. Lunastusvaatimus tulee tehdä yhtiökokouksessa, joko kirjallisesti tai suullisesti. Sulautumista vastustavalla osakkeenomistajalle on varattava siihen tilaisuus ennen kuin sulautumisesta päätetään. Edellytyksenä lunastukselle on, että osakkeenomistaja on tehnyt lunastusvaatimuksen ennen yhtiökokouksen sulautumista koskevan päätöksen tekemistä ja että lunastusta vaativa on äänestänyt sulautumispäätöstä vastaan. Lunastusvaatimuksen tulee olla niin yksilöity, että siitä selviävät pääpiirteissään vaatimuksen keskeiset perusteet ja vaadittu lunastushinta. Määräaika lunastusvaatimuksen tekemiseen on usein lyhyehkö ja monenlaisten osakkeenomistajien vuoksi ei ole useinkaan mahdollista laatia perusteellista selvitystä osakkeen käyvän hinnan määrittelyperusteista. Vaatimusta tulee sen vuoksi voida myöhemmin tämentää ja perustella tarkemmin lunastusmenettelyn edetessä. (Villa et. al. 2007, s. 105, Immonen 2006, s. 168)

Lunastusta käsitellään välimiesoikeudessa, jos lunastamisen ehdoista ei päästä sopimukseen. Osakkeenomistajan on pantava asia vireille kuukauden kuluessa yhtiökokouksesta. Keskuskauppakamarin lunastuskunta va-

litsee kantajan eli lunastusta vaativan osakkeenomistajan hakemuksesta tarpeellisen määrän välimiehiä, joilla on tehtävän vaatima asiantuntemus. Yhtiö voi riitauttaa osakkeenomistajan lunastusoikeuden esim. sillä perusteella, että osakkeenomistaja ei ole tehnyt lunastusvaatimusta oikeassa järjestyksessä. Lunastusasian edetessä välimiesmenettelyyn noudatetaan siinä OYL 18:3-5 8-10 §:n säännöksiä lunastusriitojen käsittelystä. Uskottu mies valvoo vähemmistöosakkeenomistajien etua lunastusmenettelyssä. Uskotun miehen määrää Keskuskauppakamarin lunastuslautakunnan hakemuksesta käräjäoikeus. Uskottu mies voidaan jättää hakematta vain silloin, kun kaikki asianosaiset ovat ilmoittaneet Keskuskauppakamarille pitävänsä sitä tarpeettomana. (Immonen 2006, s. 168–169)

Välimiesoikeuden tehtävänä on ratkaista lunastusoikeuden olemassaolo ja osakkeen lunastushinta. Lunastusoikeuden olemassaolo voidaan vahvistaa välitystuomiossa tai jo käsittelyn aikana ns. käsittelyratkaisuna tai välitystuomiolla. Erillinen käsittelyratkaisu on mahdollista tehdä, kun tätä on vaadittu ja välimiehet pitävät lunastusoikeutta selvänä. Tästä johtuen lunastusoikeutta ei voida riitauttaa vain yleispiirteisellä kiistämisellä. Käsittelyratkaisusta ei voi erikseen valittaa. (Immonen 2006, s. 170)

Lunastusoikeudesta tulee tehdä VälimiesmenettelyL 35 §:n mukainen välitystuomio, jos lunastusoikeus on perustellusti riitainen. Välitystuomiosta voi valittaa erikseen, ja vasta välitystuomion tultua lainvoimaiseksi lunastuksenalaisten osakkeiden omistusoikeus siirtyy lunastajalle asetettavaa vakuutta vastaan. Lunastusmenettelyn vireille tulon jälkeen osakkeenomistajalla on oikeus vain lunastushintaan. Lunastusoikeuden mahdollinen peruuntuminen oikeuttaa osakkeenomistajan saamaan sulautumissuunnitelman mukaisen sulautumisvastikkeen. (Immonen 2006, s. 170)

Lunastushinta on osakkeen tai vastaavasti optio-oikeuden tai muun osakkeisiin oikeuttavan, lunastuksen alaisen erityisen oikeuden käypä hinta sulautumispäätöstä edeltävänä ajankohtana OYL 16:13.4 §. Laissa ei säännellä periaatteita, joiden mukaan käypä hinta määrätään, vaan välimiehille

on oikeus päättää hinnasta tapauskohtaisesti kaikkien asiaan vaikuttavien olosuhteiden perusteella. (Immonen 2006, s. 170–171)

Lähtökohdan osakkeen käyvän hinnan määrittämiseen antaa osakkeen markkina-arvo. Lunastuskäytännössä hinnan vahvistamisen perusteet ovat kuitenkin vaihdelleet. Osakkeen arvon määrittämisessä on käytetty myös tuotto- tai substanssiarvoa, tai käyttäen näiden yhdistelmiä. Lunastushinnan määrittämiseen vaikuttavat yhtiön toiminta ja sen tulevaisuuden näkymät ja erityisesti se, käydäänkö yhtiön osakkeilla julkista kauppaa. Eri yhtiöissä osakkeiden erilaisuus vaikuttaa eri tavalla. Vaikutusta on mm. yhtiön koolla, osakkeenomistajien lukumäärällä, omistuksen jakautumisella tai muilla yhtiökohtaisilla olosuhteilla. Suuri äänioikeus tai normaalia laajemmat tuotto-oikeudet yleensä vaikuttavat osakasasemaan niin, että järkevä ja oikeudenmukainen hinnanero saattaa tulla kysymykseen. Lunastushinta on maksettava viimeistään kuukauden kuluttua tuomion lainvoimaiseksi tulemisesta, mutta kuitenkin sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröimisen jälkeen. Lunastushinnalle tulee maksaa korkolain mukaista viivästyskorkoa maksun viivästyessä. (Immonen 2006, s. 171–173)

3.6 Sulautumisen peruuntuminen

Sulautumismenettely tulee julkiseksi hyvin varhaisessa vaiheessa ja näin sivullisillekin tulee mahdollisuus saada tarkat tiedot sulautumisesta kaupparekisteristä. Useassa vaiheessa tapahtuva kuuluttaminen ja rekisteröiminen turvaavat hyvin osakkeenomistajien, velkojien ja myös sivullisten oikeuksia. Sulautumismenettely kestää vähintään 5-6 kuukautta, mutta käytännössä siihen menee yleensä 7-8 kuukautta. Kun menettelyaika on näin pitkä, on tärkeää, ettei menettelyä peruuteta jälkikäteen kevyin perustein. Sulautumisen moitekynnys nousee näin ollen korkeaksi. Moitekanne voinee menestyä vain silloin, kun enemmistöosakkeenomistajat ovat käyttäneet selvästi väärin valtaansa ja esimerkiksi estäneet perusteettomasti vähemmistöä pääsemästä vastaanottavan yhtiön osakkaiksi. (Immonen 2006, s. 174)

Sulautumispäätöksen moitekanne tulee panna vireille kolmen kuukauden kuluessa yhtiökokouksesta. Erityistä moiteaikaa ei ole normaalisti lainkaan, jos päätös on mitätön. Moitekanne on tällöinkin nostettava kuitenkin nostettava aina viimeistään kuuden kuukauden kuluessa sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröimisestä. Erityinen moitetarve osakkeenomistajalla voi syntyä silloin, kun hän ei ole saanut kokoukseen asianmukaista kutsua. Käytännössä olisi hyvin vaikeaa, jos toimeenpantu varojen ja velkojen siirto tai vastikkeiden maksu peruutettaisiin. Tämä saattaa joissakin tilanteissa olla jopa mahdotonta. Osakkeenomistajien ensisijainen suoja on toimenpiteiden julkisuus, ja näin ollen osakkeenomistajan tulisi aktiivisesti ilmoittaa mahdollisista moiteperusteistaan rekisteriviranomaiselle menettelyn aikana. (Immonen 2006, s. 174–175)

OYL 16:18 §:n mukaan rekisteröity ja voimaan tullut sulautuminen voi peruuntua, jos tuomioistuin julistaa sulautumispäätöksen pätemättömäksi. Tuomioistuimen tulee ilmoittaa sulautumispäätöksen moitekanteen vireille tulosta ja myöhemmin lainvoimaisesta päätöksestään rekisteriviranomaiselle. Tuomioistuimen ratkaisun takana on normaalit yhtiökokouksen päätösten pätemättömyyttä koskevat perusteet. Moitekanteen hyväksymisen kynnys on normaalia korkeampi johtuen sulautumisen monimutkaisuudesta. Asiassa tulee erityisesti ottaa huomioon se, miten osakkeenomistaja tai muu kanteeseen oikeutettu on voinut saada tiedon sulautumisen oikeasta sisällöstä ennen sulautumisen rekisteröintiä sekä miten hänellä on ollut mahdollisuus reagoida menettelyn aikana. (Immonen 2006, s. 175)

Sulautumisen peruuntuessa voimaantulon jälkeen sulautuva yhtiö ja vastaanottava yhtiö yhteisvastuullisesti sellaisesta vastaanottavan yhtiön velvoitteesta, joka on syntynyt sulautumisen rekisteröimisen ja tuomioistuimen mitätöintiin johtavan päätöksen rekisteröinnin välisen aikana. Osakeyhtiölain vastaisessa järjestyksessä tapahtunut sulautuminen tulee voimaan, jos se rekisteröidään. Rekisteröinti kumoaa tapahtuneet menettelyvirheet. Ellei sulautumispäätöstä tuomioistuimen päätöksellä julisteta pä-

temättömäksi, ei sulautumista ja sen oikeusvaikutuksia voida evätä. Sen vuoksi sulautuvan yhtiön omaisuuden ja velkojen on katsottava siirtyneen vastaanottavalle yhtiölle myös tällaisessa sulautumisessa. Vaihtoehtoinen tulkinta olisi, että varojen ja velkojen seuraanto ei toteutuisikaan sulautumisen perusteilla, vaan oikeuksien ja velvoitteiden siirtymiseen vaadittaisiin erityisseuraannon toimenpiteitä eli riittävä esineoikeudellinen yksilöinti. (Immonen 2006, s. 175)

3.7 Selvitystila ja sopimusten jatkuminen sulautumisen yhteydessä

Normaalisti sulautuminen tapahtuu sellaisten yritysten kesken, jotka toimivat normaalisti. Sulautuvan yhtiön selvitystila ei kuitenkaan ole este sulautumisen toteuttamiselle, jos yhtiön omaisuutta ei ole ryhdytty jakamaan. Sulautumisen kannalta ei ole merkitystä sillä, onko yhtiö määrätty selvitystilaan ennen vai jälkeen sulautumismenettelyn alkua. Yhtiön omaisuuden jako on ehdoton koko sulautumisen ajan ja se estää sulautumien rekisteröimisen, jos selvitystilassa olevan yhtiön varoja on jaettu osakkeenomistajille sulautumissuunnitelman allekirjoittamisen ja sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröinnin aikana. Yhtiö purkautuu ja selvitystila päättyy, kun sulautumisen täytäntöönpano rekisteröidään. (Iirola et al. 2000, s. 959)

Selvitystilan tarkoitus on yhtiön toiminnan lopettaminen ja yhtiön purkaminen. Tästä syystä selvitystilassa oleva yhtiö ei voi toimia vastaanottavana yhtiönä sulautumisessa. Kielto on voimassa siihen asti, kun selvitystila kestää. (Iirola et al. 2000, s. 959)

OYL:n mukaan vastaanottava yhtiö saa lähtökohtaisesti kaikki sulautuvan yhtiön oikeudet ja velvollisuudet. Tämä tarkoittaa sitä, että vastaanottava yhtiö tulee sopimusosapuoleksi sopimussuhteisiin sulautuvan yhtiön tilalle, jos se on mahdollista sopimustyyppiä koskevien säännösten perusteella. Sulautuvan yhtiön sopimuskumppanilla voi olla oikeus vaatia, että sopimus

puretaan tai että sitä kohtuullistetaan sopimusoikeuden yleisten sääntöjen perusteella. (Airaksinen et al. 1997, s. 209)

3.8 Vastike ja sulautuvan yhtiön purkautuminen

Sulautumisen yhteydessä yleisen äänioikeuden tuottavan osakkeen osakkeenomistajalle mahdollisesti tarjottava joku muu vastike kuin vastaanottavan yhtiön vastaavat osakkeet oikeuttaa osakkeenomistajan saamaan korvauksen rahana, ellei yhtiöjärjestyksessä ole muuta määrätty. Normaalisti suoritus tapahtuu osakkeina ja rahavastiketta käytetään tasaamaan vaihtosuhdetta. Vastike ei kuitenkaan ole sulautumisen pakollinen tunnusmerkki. (Villa 2002, s. 319)

Kaupparekisteriin tehtävän sulautumismerkinnän hetkellä sulautuva yhtiö purkautuu. Sulautuvan yhtiön olemassaolo ei kuitenkaan lakkaa samalla hetkellä, vaan yhtiössä tapahtuu edelleen erilaista toimintaa. Sulautuvan yhtiön lakkaamista ei aina voida sijoittaa tiettyyn hetkeen. (Iirola et al. 2000, s. 994)

3.9 Yhteenveto

OYL:ssa on neljä sulautumistyyppiä: absorptiosulautuminen, tytäryhtiösulautuminen, kombinaatiosulautuminen ja kolmikantasulautuminen. OYL on tehty absorptiosulautumisen säätelyyn, mutta sitä sovelletaan kaikkiin sulautumisiin. Absorptiosulautumisessa vastaanottavaan yhtiöön sulautetaan sulautuva yhtiö. Kombinaatiosulautumisessa sulautuvat yhtiöt perustavat uuden yhtiön, johon sulautuvat yhtiöt sulautuvat. Tytäryhtiösulautumisessa kokonaan emoyhtiön omistama tytäryhtiö sulautuu emoyritykseen. Kolmikantasulautuminen on absorptiosulautumisen erikoismuoto, jossa muu taho kuin vastaanottava yhtiö antaa sulautumisvastiketta.

Sulautumisprosessi on määrämuotoon sidottu ja monivaiheinen. Sulautumisprosessi kestää kauan ja se raukeaa, jos OYL:n määräyksiä ei noudateta. Vastaanottavan ja sulautuvan yhtiön sulautumisprosessissa on eroja, jotka on otettava huomioon sulautumista tehtäessä.

OYL:n säännöksillä pyritään turvaamaan omistajien yhdenvertaisuus ja velkojien suoja. Sulautuvan yhtiön velkojien suoja on parempi, koska he voivat vastustaa sulautumista voimakkaammin kuin vastaanottavan yhtiön velkojat. Sulautuvan yhtiön sopimuskumppaneiden näkökulmasta sopimuskumppani vaihtuu sulautumisen yhteydessä ja sopimukset jäävät voimaan, ellei muuta ole sovittu.

Seuraavissa kappaleissa käsitellään sulautumista kirjanpidon ja verotuksen näkökulmasta. Kappaleissa käsiteltävät asiat täydentävät kokonaisuuden siitä, kuinka sulautuminen tapahtuu prosessina, jossa on otettava huomioon monia eri asioita.

4 SULAUTUMISEN KIRJANPIDOLLINEN KÄSITTELY

Sulautumisen kirjanpidollisesta käsittelystä ei ole annettu lainsäätöisiä säännöksiä. Viranomaiset eivät ole antaneet määräyksiä eikä KILA yleisohjetta. Tällöin hyvä kirjanpitotapa ohjaa ja lähteitä ovat mm. KILA:n päätökset, EU:n 4. ja 7. yhtiöoikeudellinen direktiivi ja kirjanpitolainsäädännön yleiset periaatteet. Konsernitilinpäätöksen säännöillä, määräyksillä ja ohjeilla on tärkeä merkitys, koska KILA on käyttänyt päätöksissään perusteina konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteita. (Blummé et al. 1997, s. 139)

4.1 Sulautuminen kirjanpidossa

Sulautumisen yhteydessä on kirjanpidon keskeisenä asiana arvostuskysymykset. Miten ja mihin arvoon vastaanottavan yhtiön tulee kirjata sulautuvan yhtiön omaisuus- ja velkaerät? Valinta vaikuttaa vastaanottavan yhtiön taseen mukaisten voitonjakokelpoisten varojen määrään emoyhtiössä ja toisaalta konsernitaseen mukaisiin jakokelpoisiin varoihin. (Blummé et al. 2001, s. 121)

Verovuoden lopun tilanteen perusteella laskettava enimmäispoisto voi olla pienempi kuin sulautuvan yhtiön verotuksessa hyväksytty poisto, jos vastaanottava yhtiö on sulautumisen jälkeen luovuttanut omaisuutta. Kummankaan tuloon ei tällöin kuitenkaan palauteta osaa sulautuneen yhtiön tekemästä poistosta. Esimerkissä tarkastellaan poiston tekemistä vastaanottavassa yhtiössä kahdessa tilanteessa. (Myrsky ja Linnakangas 2003, s. 207)

Tapaus 1

Menojäännös sulautuvalla yhtiöllä ennen verovuoden poistoa	100 000
Sulautuvan yhtiön verotuksessa hyväksytty poisto (25%)	25 000
Vastaanottavan yhtiön ”oma” menojäännös	50 000
Sulautuvan yhtiön menojäännös	100 000
Menojäännös yhteensä	150 000

Poiston enimmäismäärä vastaanottavan yhtiön verotuksessa olisi 37500 (25% 150 000:sta), josta vähennetään kuitenkin sulautuvan yhtiön tekemä poisto 25 000. Vastaanottava yhtiö saa näin ollen vähentää 12 500 suuruisen poiston.

Tapaus 2

Menojäännös sulautuvalla yhtiöllä ennen verovuoden poistoa	100 000
Sulautuvan yhtiön verotuksessa hyväksytty poisto (20%)	20 000

Vastaanottava yhtiö on ennen verovuoden päättymistä luovuttanut irtainta omaisuutta 50 000:lla; sillä ei ole muuta irtainta omaisuutta.

Menojäännös vastaanottavassa yhtiössä verovuoden lopussa (100 000-50 000)	50 000
Verovuoden enimmäispoisto 25 % * 50 000	12 500

Koska sulautuneen yhtiön verotuksessa on jo hyväksytty 20 000 suuruinen poisto, ei vastaanottava yhtiö voi samalta verovuodelta tehdä tästä omaisuudesta poistoa.

Kirjanpidollisesti syntyvä sulautumiserotus sulautumisaktiiva tai -passiiva, eivät ole veronalaisia tai eivätkä vähennyskelpoisia. Sulautumisaktiiva ja -passiiva vaikuttavat tai voivat vaikuttaa tilinpäätöstulokseen ja taseen vapaaseen omaan pääomaan. Tämä vaikuttaa mm. osingonjakomahdollisuuteen ja näin ollen sulautuminen voi vaikuttaa sekä kirjanpidon että verotuksen tavoitetulokseen ja tämän myötä veron määrään. (Hulkko et al. 1996, s. 122)

Tytäryhtiösulautumisessa sulautumisvastike (tytäryrityksen osakkeet) ja vastaanotettavat omaisuuserät eivät yleensä ole yhtä suuret. Omaisuus- ja velkaerien kirjanpitoarvot sulautuvassa yhtiössä poikkeavat pääsääntöisesti sulautumisvastikkeesta ja/tai tytäryhtiön osakkeiden arvosta emoyhtiössä. (Blummé et al. 2001, s. 121)

Tytäryhtiösulautumisessa tai absorptiosulautumisessa yhtiön, jonka osakkeita vastaanottava yhtiö omistaa, sulautumisesta syntyy yleensä sulautumiserotus kirjanpidossa. Sulautumiserotus on positiivisena passiivaa (voittoa) ja negatiivisena aktiivaa (tappiota). Sulautuvan yhtiön varat ja velat kirjataan yleensä erillisen sulautumistilin kautta vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon. Sulautumistilin erotuksena syntyy sulautumiserotus. Kombinaatiosulautumisessa ei yleensä synny sulautumiserotusta. (Immonen 2002, s. 671 ja 673)

Sulautumiserotuksen etumerkki riippuu siitä, ovatko aktiivapuolen tasearvot yhteensä suuremmat vai pienemmät kuin passiivapuolen erien yhteismäärä. Vastaanottavassa yhtiössä sulautumistilin kirjausten vastatileinä ovat aktiivoiden, varausten ja vieraan pääoman sekä osakkeiden tilit. Sulautuvan yhtiön taseessa olevat saldot viedään vastaanottavan yhtiön kirjanpitoon. Sulautuneen yhtiön oma pääoma ei kuitenkaan siirry vastaanotettavaan yhtiöön. Sulautumiserotuksen takia sulautumistili menee tasan. (Immonen 2002, s. 673)

Sulautumiserotus on positiivinen, jos sulautuvan tytäryhtiön oma pääoma ylittää sulautumisen voimaantulohetkellä vastaanottavan yhtiön omistamien tytäryhtiön osakkeiden arvon kirjanpidossa. Positiivinen erotus on vastaanottavan yhtiön tuloa ja se esitetään satunnaisena tulona ja se kasvattaa vapaata omaa pääomaa. Negatiivinen sulautumiserotus on kyseessä, kun sulautuvan tytäryhtiön osakkeiden arvo vastaanottavassa yhtiössä ylittää sulautuvan yhtiön oman pääoman. Negatiivinen erotus joko kohdennetaan vastaanottavalle yhtiölle sulautumisessa siirtyneisiin aktiivaeriin tai muodostetaan liikearvoerä pitkävaikutteisiin menoihin tai kirjataan suoraan kuluksi satunnaisiin kuluihin. Liikearvoksi se kirjataan silloin, kun osakkeiden hankintamenossa on maksettu ostetun ja sittemmin sulautetun yhtiön tulonodotuksista. Liikearvo poistetaan taloudellisena vaikutusaikana vastaanottavan yhtiön taseesta poistoina. Vastaanottavan yhtiön oma pääoma ja voitonjakokelpoiset erät pienenevät, jos sulautumiserotus on negatiivinen. (Immonen 2002, s. 673, Leppiniemi 2002, s. 20)

Absorptiosulautumisessa, jossa sulautumisen yhteydessä annetaan sovitun sulautumisvastike, syntyy useimmiten ero sulautumisvastikkeen ja sulautuvan yhtiön viimeisen tilinpäätöksen mukaisten omaisuus- ja velkaerien välille. Sulautumisessa siirtyvien omaisuus- ja velkaerien kirja-arvojen ylittäessä sulautumisvastikkeen kirja-arvon syntyy sulautumisessa voittoa. Erotusten käsittely vastaa tytäryrityksen kirjanpidon kirjauksia. (Blummé et al. 2001, s. 121, Leppiniemi 2002, s. 20)

Esimerkissä (taulukko 1) sulautumisvastike vastaa täysin sulautuvan yhtiön omaisuus- ja velkaerien erotusta. Jos sulautumisvastike olisi ollut pienempi kuin 2250, olisi syntynyt sulautumisaktiiva eli sulautumisvoitto. Jos sulautumisvastike olisi ollut suurempi kuin 2250, olisi vastaavasti syntynyt sulautumispassiiva eli sulautumistappio. (Blummé et al. 2001, s. 122)

Taulukko 1. Esimerkki sulautumistilistä. (Blummé et al. 2001, s. 122)

Sulautumistili (Absorptiosulautuminen)

Varaukset ja poistoero	300	Käyttöomaisuus	2900
Velat	1480	Vaihto-omaisuus	850
Sulautumisvastike	2250	Rahoitusomaisuus	280
	<u>4030</u>		<u>4030</u>

Sulautuminen voi konsernin näkökulmasta olla luonteeltaan kahden liiketoiminnan yhdistäminen tai liiketoiminnan hankkiminen kaupan luonteisesti. Näkökulman valinta voi vaikuttaa muun muassa konsernin oman pääoman määrään. Yhdistelyn periaatteet ovat yleensä käytössä kombinaatiosulautumisessa ja hankinnan periaatteet tytäryhtiösulautumisessa. Absorptiosulautumisessa voi olla piirteitä molemmista ja valittava periaate riippuu vallitsevista olosuhteista. (Immonen 2002, s. 672)

KPL:n mukaan yhdistelmämenetelmää saadaan käyttää sisäisen tytäryrityksen osakkeiden omistuksen eliminoimiseksi, jos:

- 1) konserniyrityksillä on vähintään yhdeksän kymmenesosaa tytäryrityksen kaikista osakkeista tai osuuksista, tytäryrityksen omistuksessa olevia omia osakkeita lukuun ottamatta;
- 2) tytäryrityksen osakkeet tai osuudet on hankittu siten, että emoyritys on niiden vastikkeeksi laskenut liikkeeseen uusia osakkeitaan tai osuuksiaan;
- 3) tytäryrityksen osakkeista tai osuuksista mahdollisesti maksetun rahavastikkeen määrä on ollut enintään kymmenesosa kohdassa 2 tarkoitettujen emoyrityksen osakkeiden tai osuuksien nimellisarvosta; sekä
- 4) tytäryritys ja emoyritys eivät kooltaan tai toiminnaltaan olennaisesti poikkea toisistaan. (Immonen 2002, s. 672)

Syntyneen sulautumisaktiivan kohdentamisesta eri omaisuus- ja velkaerille ei ole selvää säännöstä siitä, voidaanko käyttää hankintamenetelmän mukaista tapaa vai ollaanko sidottuja sulautuvan yhtiön hankinta-

hintoihin. Sulautumisaktiivan kohdentaminen on vallitsevan käsityksen mukaan mahdollista käsitellä tilanteissa, jotka edellyttävät hankintamenetelmän käyttöä konserniolosuhteissa, soveltaa samaa menetelmää myös absorptiosulautumisessa, jolloin sulautuvan yhtiön omaisuus- ja velkaerät arvostetaan vastaanottavan yhtiön hankintameno. Tällöin lopullinen sulautumiserotus, useimmiten tappio, on rinnastettavissa konserniliiketarvoon. (Blummé et al. 2001, s. 122)

4.2 Tytäryhtiösulautumisen kirjanpidollinen käsittely

Tytäryhtiösulautuminen poikkeaa muista sulautumisista, sillä tytäryhtiön osakkeet on voitu hankkia paljon ennen sulautumista. Tällöin osakkeista maksettu hinta on kohdistunut muihin omaisuuseriin kuin mitä sulautumishetkellä yrityksessä on. Sulautumishetkellä on valittava käytetäänkö tytäryrityksen kirjanpitoarvoja vai konsernin mukaisia kirjanpitoarvoja. Käytettäessä tytäryrityksen arvoja häviäisivät mahdolliset yliarvot, jotka olisi kirjattava ylimääräisinä poistoina konsernituloslaskelmaan. Konsernin kirjanpitoarvoissa voi olla selviä yliarvostuksia, jotka voidaan katsoa KPL:n vastaisiksi arvonnkorotuksiksi. Konsernitase ja konsernituloslaskelma saavat ensisijaisen merkityksen suhteessa tytäryhtiön kirjanpitoarvoihin, jolloin aitoon hankintatilanteeseen perustuvat arvot jäisivät voimaan. (Blummé et al. 2001, s. 123)

KILA:n yleisohjeessa konsernitilinpäätöksen laatimisesta todetaan, että tytäryrityksen sulautuminen toiseen konserniyritykseen, joka on yleensä emoyritys, on konsernin kannalta sisäinen liiketapahtuma. Sulautuminen ei tästä johtuen saa vaikuttaa konsernin tulokseen ja omaan pääomaan. (KILA 2006)

”Vastaanottavan konserniyrityksen kirjanpidossa syntyvä sulautumiserotus muodostuu sulautuvan yrityksen osakkeiden tai osuuksien kirjanpitoarvon ja sulautumisajankohdan oman pääoman erotuksena. Konsernin sisäisen

omistuksen eliminoinnissa toisena osatekijänä sitä vastoin on hankinta-ajankohdan oma pääoma.” (KILA 2006)

Suunnitelman mukaiset poistot on tehtävä sulautumisen jälkeen toteutettavassa sulautumiserotuksen käsittelyssä samoja periaatteita käyttäen kuin konserniaktiivan käsittelyssä olisi sovellettu, jollei sulautumista olisi tapahtunut. Vastaanotettujen tase-erien käsittelyssä tulisi tytäryrityksen sulautumisessa käyttää samoja periaatteita kuin konsernitilinpäätöksen laatimisessa on aikaisemmin noudatettu. Sulautumiserotuksen poiketessa saattaa olla hankala noudattaa samoja käsittelyohjeita kuin konserniaktiivan kohdalla. (KILA 2007)

Konsernitilinpäätöksessä sulautumiserotusta on käsiteltävä niin, että konsernin oman pääoman jatkuvuus säilyy. Vastaanottaneen konserniyrityksen tilinpäätökseen sisältyvä sulautumiserotus peruutetaan konsernitilinpäätöksessä sellaiseksi kuin sulautumista ei olisi tapahtunut. Konserniaktiiva ja konserniliikearvo sekä konsernipassiiva ja konsernireservi palautetaan konsernitilinpäätöksen mukaisiin jäännösarvoihinsa ja niiden kulukirjausta tai tuloutusta jatketaan näistä arvoista. Sisäisten katteiden eliminointia sulautuneen ja vastaanottaneen yrityksen väliltä jatketaan siitä, mihin eliminoinnissa jäätin edellisessä konsernitilinpäätöksessä. (KILA 2006)

Sulautuneen tytäryhtiön tuloslaskelma sulautumistilikaudelta tulee sisällyttää konsernituloslaskelmaan. Näin konsernin tulos ja taloudellinen asema voidaan esittää kuin konserniyritykset olisivat yksi kirjanpitovelvollinen. (Blummé et al. 2001, s. 124)

4.3 Sulautuminen konsernin näkökulmasta

Sulautuminen on keino koota yhteen erillisiä konserniyhtiöitä. Nykylainsäädännön aikana negatiivinen sulautumiserotus (sulautumistappio) ei ole

enää miltään osin vähennyskelpoinen. Sulautuminen voi näin johtaa tilanteeseen, että konsernissa menetetään maksettua osakkeiden hankintamenoa. Tämä voi johtaa todellisten verokustannusten nousuun, jos ostettu liiketoiminta myöhemmin myydään eikä hankintamenoa ole enää tallella. Tämä on mahdollista vain tytäryhtiösulautumisessa. Muissa sulautumistyypeissä sovelletaan EVL 52b §:n 4 momentin säännöstä, jossa sulautumisvastikkeena saatujen osakkeiden hankintamenoksi luetaan sulautuneen yhtiön osakkeiden hankintamenoa vastaava määrä. (Järvinen et al. 2002, s. 411)

Sulautumisen muodon ja toteuttamisen suhteen on syytä olla tarkkana etenkin, jos sulautuva yhtiö on hankittu osakekaupalla ja kauppahinta on ollut omaan pääomaan nähden korkea. Tytäryhtiösulautumisessa menetetään aina osakkeista maksettu hankintameno. Hankintamenolla saattaa olla tärkeä rooli niin konsernista ulospäin suuntautuvissa realisoinneissa kuin myös sisäisissä rakennejärjestelyissä, joiden toteuttaminen edellyttää konserniyritysten välisiä osakekauppoja. Myös sisäisissä kaupoissa on verotuksessa käytettävä käyviä hintoja. (Järvinen et al. 2002, s. 411)

4.4 Yhteenveto

Sulautumisen sääntelystä ei ole laintasoisia säännöksiä ja näin ollen sääntely tulee lähinnä KILA:n ja konsernitolinpäätös sääntöjen kautta. Kirjanpidon osaa sulautumisen yhteydessä ei kuitenkaan pidä väheksyä, koska kirjanpidon ratkaisuilla on kuitenkin iso vaikutus vapaan oman pääoman määrään ja verotuksen ratkaisuihin. Konsernissa tulee tarkoin miettiä onko sulautuminen kannattava vaihtoehto.

Tytäryhtiösulautumisessa ja absorptiosulautumisessa syntyy useimmiten sulautumiserotusta kirjanpidossa. Sulautumiserotus syntyy tytäryhtiösulautumisessa, kun sulautuvan tytäryhtiön oma pääoma ei ole yhtä suuri kuin vastaanottavassa yhtiössä tytäryhtiön osakkeiden arvo. Absorptiosulautu-

misessa sulautumiserotus johtuu sulautumisvastikkeen ja sulautuvan yhtiön tilinpäätöksen mukaisten omaisuus- ja velkaerien suuruus eroista.

Sulautumiserotuksen ollessa positiivinen, eli vastike on pienempi kuin saatu omaisuus, kirjataan ero tuloksi sulautumisvuodelle. Negatiivinen sulautumiserotus kirjataan poistettavaksi aktiivaksi tai vaihtoehtoisesti kerralla kuluksi. Aktiivan poisto voi tapahtua joko hankintamenomenetelmällä tai yhdistelmämenetelmällä riippuen sulautumistyyppistä.

5 SULAUTUMISEN VERO-OIKEUDELLINEN KÄSITTELY

Sulautumisen sääntely voidaan vero-oikeudellisesti tiivistää neljään eri periaatteeseen:

1. sulautuminen tulee tapahtua ilman välittömiä tuloveroseurauksia (poikkeus: käteisvastiketapaukset)
2. jatkuvuusperiaate
3. verotus ei väisty lopullisesti, vaan ainoastaan lykkääntyy seuraavaan luovutukseen
4. veronkierto on estettävä. (Mattila 2003, s. 26)

EVL 52a §:ssä on eriytetty vero-oikeudellinen sulautuminen eli sulautuminen, joka tapahtuu verolakien mukaisesti ja yhtiöoikeudellinen sulautuminen eli sulautuminen, joka on yhtiölakien mukainen. EVL 52a:n mukaan kaikissa OYL:n hyväksymissä sulautumisissa ei verotus ole samanlainen. Säännöksessä on edellytyksiä, jotka vaativat tiettyjä vero-oikeudellisia tunnusmerkistöjä, jotta sulautuminen on hyväksyttävä verotuksessa. Sulautumisen pitää täyttää EVL 52a:n vaatimukset tai muuten sitä verotetaan yhtiön purkautumisena, vaikka yhtiö olisikin purkautunut sulautumisen johdosta OYL:n mukaisessa järjestyksessä. EVL:n säännökset sulautumisesta koskevat vain osakeyhtiöitä, mutta niitä sovelletaan kuitenkin kaikkiin sellaisiin kotimaisiin yhteisöihin, joita koskeva yhteisöainsäädäntö mahdollistaa sulautumisen. (Immonen 2002, s. 659, Myrsky ja Linnakangas 2003, s. 205)

5.1 EU:n vaikutukset sulautumisen käsittelyyn verotuksessa

EVL 52-52g §:illä Suomessa otettiin käyttöön EY:n neuvoston direktiivi, jolla luotiin yhteinen verojärjestelmä yritysjärjestelyihin EU:n alueelle (90/434ETY). Direktiivi velvoitti muuttamaan sellaisia yritysjärjestelyjä kos-

kevan verosääntelyn, jossa on osallisina kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa sijaitsevia yhtiöitä. Kotimaisia yritysjärjestelyjä koskevat kuitenkin samat säännökset. (Myrsky ja Linnakangas 2003, s. 185, Kellas ja Juusela 2003, s. 387)

Sulautumisdirektiivillä varmistetaan että yhtiöiden ei tarvitse kärsiä veroesteistä tehdessään sulautumisia EU:n sisällä. Direktiivillä eliminoidaan verotus realisoitumattomassa markkina-arvossa. Direktiivi ei kuitenkaan poista yritysjärjestelyiden verotusta. Verotus tapahtuu vasta kun tulos realisoituu. Esteiden poistamisen tavoitteena on ollut parantaa yritysten kilpailukykyä, olosuhteita sekä tuottavuutta. Tavoite pyritään toteuttamaan siten, että tietyt edellytykset täyttävät yritysjärjestelyt voidaan toteuttaa ilman, että niistä aiheutuu välittömiä veroseuraamuksia järjestelyihin osallisille yhteisöille tai niiden osakkaille. Ehtona kuitenkin on, että vastaanottavan yhteisön verotuksessa varojen hankintamenot ja muut siirtyvät menot vähennetään samoin kuin ne olisi vähennetty varat luovuttaneen yhtiön verotuksessa. (Myrsky ja Linnakangas 2003, s. 185, Miller 2006, Hartmann 2005, Elliot ja Mcgrady 1994)

EVL:n yritysjärjestelynormeissa on erityisenä piirteenä kosketuspinta EU:n direktiiviin, joka on ylikansallista lainsäädäntöä. EVL muutettiin vastamaan EU:n yritysjärjestely direktiiviä. Tästä johtuen EVL:n normeja tulkittaessa on otettava huomioon myös direktiivin valmisteluaineisto. Suomessa direktiivi omaksuttiin poikkeuksellisen laajana. Direktiivin lähtökohta oli, ettei siinä tarkoitettuja jäsenvaltioiden rajat ylittäviä yritysjärjestelyitä kohdeltaisi verotuksessa ankarammin kuin jäsenmaan sisäisiä järjestelyjä. Suomessa nähtiin tärkeänä kohdella samoin niin sisäisiä kuin rajat ylittäviä järjestelyjä, jotta ei syntyisi houkutusta käyttää ulkomaisia yrityksiä tosiasialliselta luonteeltaan kotimaisten yritysjärjestelyjen toteuttamiseen. (Immonen 2002, s. 656–658, Manninen 1998, s. 77)

5.2 Sulautumisen vero-oikeudelliset edellytykset

Sulautumiseksi hyväksytään niin normaali absorptiosulautuminen, tytäryhtiösulautuminen ja kombinaatiosulautuminen. OYL:n mukaan absorptiosakin voi olla useampia yhtiöitä, jolloin yhtiöoikeudellisesti sulautuminen voidaan toteuttaa osittain yhtenä menettelynä tai tehdä absorptio jokaisen kohdalta erikseen. Verotuksessa jokaista sulautuvaa yhtiötä käsitellään kuitenkin erikseen. Yhteys yhtiöoikeuteen veronormeissa säilyy siten, että verotuksessa voidaan hyväksyä vain sellainen sulautuminen, joka on OYL:n mukaisesti toteutettu. Verotuksessa hyväksytään siis vain OYL:n mukaisesti toteutettu sulautuminen, mutta kaikkia OYL:n mukaisesti toteutettuja sulautumisia ei hyväksytä. (Immonen 2002, s. 660)

Sulautumisessa varat ja velat siirtyvät yhtenä kokonaisuutena eikä selvitysmenettelyä toteuteta (OYL 16:16.1§). EVL:ssa viitataan yhtiöoikeudelliseen seuraantoon ja sulautumisen menettelyyn. Sulautumisessa sulautuva yhtiö purkautuu aina, mutta sääntely eroaa OYL:n 20. luvun sääntelystä yhtiön purkamisen menettelystä. Sulautumisessa siirtyvät kaikki varat ja velat, jos näin ei tapahdu (eli varat ja velat vain osittain siirtyvät) verotuksessa ei järjestelyä hyväksytä sulautumisena. (Immonen 2002, s. 660)

Vastaanottavia yhtiöitä voi olla vain yksi. Johtuen sulautumisen yhtiöoikeudellisesta menettelystä erilaisia yhteisöjä ei voida sulauttaa. Poikkeuksena on kuitenkin osuuskunnan kokonaan omistama osakeyhtiö, joka voidaan sulauttaa emo-osuuskuntaan OKL 16:2 §:n mukaisesti. Verotuksessa sulautuminen hyväksytään, jos menettely muilta osin täyttää sulautumisen vaatimukset. (Immonen 2002, s. 660)

Sulautumisvastike tulee OYL 16:1.1 §:n mukaan antaa osakkeenomistajalle. Jos se sulautumissuunnitelman mukaan annetaan jollekin muulle, menettelyä ei pitäisi hyväksyä sulautumisena kaupparekisteriin. Vaikka sulautuminen olisikin rekisteröity, verotuksessa sitä ei veroteta sulautumisena. (Immonen 2002, s. 661)

EVL 52a §:n mukaan sulautumisessa tulisi aina antaa sulautumisvastike, jolloin tytäryhtiösulautuminen ei olisi mahdollinen. Tätä laissa ei kuitenkaan ole tarkoitettu, vaan tytäryhtiösulautuminen on mahdollinen myös verotuksen näkökulmasta. KVL on hyväksynyt tytäryhtiösulautumisen EVL 52a §:n mukaiseksi sulautumiseksi. Verotuskäytännössä sulautuminen hyväksytään silloinkin, kun sulautumisvastike on pieni tai ylisuuri. Vaikka vastikkeen ali- tai ylisuuruudella ei ole vaikutusta sulautumisen verokohteluun, voi niistä silti olla veroseuraamuksia lahjan tai peitellyn osingonjaon kautta. (Blummé et al. 2001, s. 184, Immonen 2000, s. 116, Immonen 2002, s. 662)

Sulautumissuunnitelmassa voidaan sopia vastikkeesta. Osakkeenomistajalla on oikeus saada vastike, joka vastaa hänen omistamiensa osakkeiden arvoa suhteessa kauppahintaan. Yhtiökokous voi hyväksyä myös sulautumissuunnitelman, jossa vastikkeen jakosuhte ei ole tällainen. Osakkeenomistajan hyväksyessä omalta osaltaan sovitut vastikeperusteet tai jos hän ei halua moittia yhtiökokouksen päätöstä, sulautuminen pannaan täytäntöön normaalisti. EVL 52a §:n mukaan verotuksessa asia kuitenkin ratkaistaan itsenäisesti ja tästä syystä sulautuminen voidaan jättää verotuksessa hyväksymättä, jos vastikkeen jakosuhte (mikäli vastiketta on määrätty sulautumissuunnitelman mukaan annettavaksi) on toinen kuin vanhan omistuksen suhde. (Immonen 2000, s. 121)

Vastikkeen tulee täyttää EVL 52a §:ssä säädetyt vaatimukset, jos vastiketta on sovittu suunnitelman mukaan maksettavaksi. Vastikkeen maksaminen sulautumisen yhteydessä on yksi laillinen tapa jakaa yhtiön varoja. Ylivastike merkitsee sitä, että sulautuvan yhtiön varallisuus vähenee ilman, että siitä saadaan täyttä katetta, jolloin yhtiön osakkeenomistajille jaetaan silloin yhtiön varoja OYL 13. luvun vastaisesti. Ylivastikkeesta voidaan joutua maksamaan veroa, jos se VML 29 §:n mukaisesti katsotaan peitellyksi osingonjaoksi. Kun sulautuminen ei ole luovutus, vaan varojen ja velkojen siirtyminen, eikä siinä niin muodoin realisoidu tuloa, ei peiteltyä osinkoa

kuitenkaan voi syntyä silloin, jos vastikkeena on vastaanottavan yhtiön osakkeita. Omistajan omistus vaan muuttaa tällöin muotoaan eikä hänen varallisuutensa kasva. Myöhemmin tapahtuva mahdollinen luovutus- tai myyntivoitto käsitellään asianmukaisessa järjestyksessä. (Immonen 2002, s. 663, Blummé et al. 2001, s. 184)

Vastikkeen ollessa muuta kuin osakkeita, kuten rahaa, joutuu osakkeenomistaja verotettavaksi, koska omistuksen jatkuvuutta ei ole. Ylisuuren vastikkeen saanut osakkeenomistaja saa taloudellista etua hänen varallisuutensa kasvaessa perusteettomasti. Vastikkeen suuruuteen voi vaikuttaa monet seikat, kuten vähemmistöosakkeenomistajan tuki, joka voi olla välttämätön sulautumisen ripeäksi läpiviemiseksi. Tällöin ylisuurelle vastikkeelle on verotuksesta riippumaton syy, ja se on aito markkinahinta. Jos ei tällaisia syitä ole, VML 29 §:ää voidaan soveltaa, koska yhtiö on tällaisessa tilanteessa maksanut enemmän kuin osakkeenomistaja olisi saanut riippumattomalta kolmannelta osapuolelta. Riippumattomalla osapuolella tarkoitetaan potentiaalista hintaa, jonka osakkeenomistaja olisi voinut saada irtaantuessaan yhtiöstä kaupalla. Tällöinkään peitelty osinko ei kovin hyvin sovellu sulautumiseen, koska vastikehinnoittelu on sopimusasia ja se on sulautumisen luonteen takia täynnä epävarmuutta. (Immonen 2002, s. 664)

Alisuuri vastike voi synnyttää lahjaverotuksen ongelman. Osakkeenomistajan saadessa liian pienen osakevastikkeen vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajat saavat varallisuuden lisäyksen heidän omistuksen arvon kasvaessa. Osakkeenomistajan aikanaan luovuttaessa vastikeosakkeensa luovutushinta on pienempi kuin se olisi ollut, jos vastike olisi ollut oikeanmääräinen. Peiteltyä osinkoa tilanteessa ei voi syntyä, koska yhtiöt eivät omistuksen jatkuvuuden vuoksi ole tällöinkään antaneet osakkeenomistajalle mitään taloudellista etua. Tilanteessa voi sen vuoksi tulla kysymykseen vain lahjan verottaminen, jos lahjan edellytykset täyttyvät. Lahjoitustarkoitusta ei yleensä voida olettaa kuin lähipiirille maksetussa alisuureessa vastikkeessa. Riippumattomalta osapuolelta saadun alivastikkeen syy-

nä voi olla osakkeenomistajan heikko edunvalvonta. Sulautumistilanteessa osakkeiden arvonmääritys voi olla hyvin epätarkkaa, mikä nostaa lahjasta verottamisen kynnystä. (Immonen 2002, s. 664, Blummé et al. 2001, s. 184)

Lahjaverotuksen ongelmaa ei myöskään ole tilanteessa, jossa osakkeenomistaja on myös vastaanottavan yhtiön osakkeenomistaja. Hänen omaisuutensa arvo ei muutu miksikään sulautumisen yhteydessä. Luovuttaessa vastaanottavan yhtiön osakkeista vastaanottavan yhtiön osakkeiden arvonnousu tuloutuu asianmukaisessa järjestyksessä. Luovutusvoitosta verotetaan samalla tavalla omistusajoista riippumatta. Näin osakkeenomistajalle ei yleensä synny lopullista etua. (Immonen 2002, s. 665)

Verotussäätelyn taustalla on ajatus sulautumisesta varojen ja velkojen yhdistämisenä niin, ettei tapahtuma vaikuta omistukseen, vaan sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat jatkavat myös vastaanottavan yhtiön omistajina saaden vastikkeeksi vastaanottavan yhtiön osakkeita. EVL 52a §:n mukaan vastikkeena voidaan antaa vain vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita. Absorption kohdalla siis vaaditaan, että vastaanottavan yhtiön osakepääomaa korotetaan uusmerkinnällä ja korotus suunnataan sulautumisvastikkeen maksamiseksi sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille. Vastike ei EVL:n mukaan voi olla vastaanottavan yhtiön hallussa olevia omia osakkeita eikä myöskään sulautumisessa saatavia omia osakkeita. EVL:ssa olevan sanamuodon takia verokohtelu ohjaa käytännössä sulautumisten menettelyä eikä osakeyhtiölain sallimia mahdollisuuksia omien osakkeiden hankkimiseen voida hyödyntää sulautumisen yhteydessä. Myöskään vaihtovelkakirjoja ei voitane käyttää vastikkeena, vaikka ne ehtojen mukaan myöhemmin vaihdettaisiin osakkeisiin. Kombinaatiosulautumisessa vastikkeena annetaan uusia perustettavan yhtiön osakkeita. (Immonen 2000, s. 121–122)

Vastikkeena yritysjärjestelyissä ovat pääsääntöisesti liikkeeseen lasketut uudet osakkeet. Sulautumisvastike voi olla myös rahaa, jolle on määrätty

yläraja. Muuta omaisuutta, kuten esim. muita osakkeita tai kiinteistöjä, ei voida antaa vastikkeeksi. Rahavastikkeen enimmäismäärä on 10 prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta. Rahavastike on tarkoitettu käytettäväksi täydennyseräksi silloin, kuin osakkeiden lukumäärä ei mene tasan. 10 prosentin määrää ei kuitenkaan lasketa osakkeenomistajakohtaisesti ja näin ollen voidaan joku osakkeenomistaja lunastaa pois, jos tämä siihen suostuu. OYL:n mukaan osakkeenomistajille voidaan yhdenvertaisuutta loukkaamatta antaa erilainen vastike vain osakkeenomistajan suostumuksella. (Immonen 2000, s. 122, Juote ja Ukkola 1998, s. 114, Mattila 2003, s. 26–27)

Sulautumisten osalta verotuksessa noudatetaan jatkuvuusperiaatetta. Jatkuvuusperiaate katkeaa, jos vastike on jotain muuta kuin osakkeita tai enintään 10 prosentin osalta rahaa. Jatkuvuusperiaatteen katketessa sulautuvan yhtiön katsotaan purkautuvan ja sovelletaan EVL 51 d § eli purkua koskevia säännöksiä. (Nuotio 1998, s. 354)

Rahana annettava sulautumisvastike on eri asia kuin se lunastuskorvaus, joka sulautuvan yhtiön osakkeenomistajalla on oikeus saada OYL:n nojalla. Näin ollen 10 prosentin määrään ei lasketa mukaan lunastuskorvausta. OYL:n mukaan sulautumissuunnitelmaa vastustavalla osakkeenomistajalla on oikeus saada rahakorvaus osakkeistaan laskettuna näiden käyvän hinnan mukaan. (Immonen 2000, s. 122)

Kombinaatiosulautumisessa rahavastikkeen määrä lasketaan syntyvän uuden yhtiön liikkeeseen laskemien kaikkien uusien osakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta. Absorptiosulautumisessa rahavastikkeen määrä saadaan laskettavien uusien osakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta. Mahdollista vararahastoa tai muuta sidottua omaa pääomaa ei oteta huomioon. (Immonen 2000, s. 123)

5.3 Hyväksytyn sulautumisen verokohtelu

Verokohtelu perustuu jatkuvuusperiaatteeseen hyväksytyssä sulautumisessa. EVL 52b.1 §:n mukaan sulautuvan yhtiön vähentämättä olevat hankintamenot ja muut vähennyskelpoiset menot vähennetään vastaanottavan yhtiön verotuksessa samoin kuin ne olisi vähennetty sulautuvan yhtiön verotuksessa. Sulautumisen yhteydessä ei täten tulouteta käyttöomaisuuden hankintamenosta tehtyjä poistoja, varojen realisoitumatonta arvonnousua eikä pureta tehtyjä varauksia. Jatkuvuuden piiriin kuuluvat myös muut aktivoidut vähennyskelpoiset menot. (Immonen 2002, s. 674)

Siirtyvän käyttöomaisuuden hankintamenoista ja muista pitkäaikaisista menoista vähennettävä poisto ei saa siltäkään verovuodelta, jonka aikana sulautuminen on tapahtunut, ylittää lain sallimaa poiston enimmäismäärä. Sulautumisvuonna vastaanottava yhtiö saa vähentää EVL 52b.2 §:n mukaan verotuksessaan poistona enintään määrän, joka vastaa verovuoden enimmäispoistoa vähennettynä sulautuvan yhtiön verotuksessa verovuonna hyväksyttävän poiston määrällä. (Myrsky 1996, s. 128)

Varaukset ja EVL 5a §:ssä tarkoitetut oikaisuerät siirtyvät myös vastaanottavalle yhtiölle sulautumisen yhteydessä. Varaukset ja oikaisuerät luetaan vastaanottavan yhtiön veronalaiseksi tuloksi samoin kuin ne olisi tuloutettu sulautuvan yhtiön verotuksessa. (Malmilund 1996, s. 133)

Verotuksen kannalta sulautuva yhtiö ja vastaanottava yhtiö ovat eri verovelvollisia sulautumisen voimaantuloon asti. Sulautumissuunnitelmaan voidaan kirjata ehdotus sulautumisen voimaan tuloajankohdasta. OYL:n mukaan ajankohtaa voidaan siirtää korkeintaan kuusi kuukautta. Ajankohdan muuttaminen on keino vaikuttaa sulautumisen verokohteluun olennaisesti. (Immonen 2002, s. 674)

Sulautuvan yhtiön liiketoimintaa voidaan verotuksen estämättä siirtää vastaanottavalle yhtiölle jo ennen sulautumisen rekisteröimistä, jos siirrot teh-

dään maksamalla sulautuvalle yhtiölle korvaus mm. liikearvoista. Vastikkeettomat siirrot voivat olla laitonta varojen käyttöä ja ne myös vääristävät yhtiöiden tuloksia. (Immonen 2002, s. 674)

Sulautuneen yhtiön vahvistetut tappiot siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle siitä riippuen, miten sulautuneen yhtiön omistus on kehittynyt sekä myös tulolähdesidonnaisesti. TVL 123 §:n mukaan vastaanottavalla yhtiöllä on oikeus vähentää verotettavasta tulostaan sulautuneen yhtiön tappio. TVL 123 §:n säännöksen myötä tappio on vähennyskelpoinen, sillä tappio ei siirry sulautumistilin kautta vastaanottavaan yhtiöön eikä se myöskään ole sellainen vähennyskelpoinen meno, joka siirtyisi jatkuvuusperiaatteen mukaisesti. Tappion siirtyessä vastaanottava yhtiö voi käyttää sen jäljellä olevana vähennysaikana. Jos vastaanottavassa yhtiössä sen omistuksen muutos estää TVL 122 §:n nojalla omien tappioiden käyttämisen, myös sulautuneen yhtiön tappiot ovat vähennyskelvottomia. (Immonen 2002, s. 676)

TVL 122 §:n alainen vähennys on sulautumisen yhteydessä mahdollinen, jos vastaanottava yhtiö taikka sen osakkaat tai jäsenet taikka yhteisö ja sen osakkaat tai jäsenet yhdessä ovat tappiovuoden alusta lukien omistaneet yli puolet sulautuneen yhtiön osakkeista tai osuuksista. Välittömät omistajanvaihdokset (yhtiön osakkeista yli puolet vaihtuu) ja välilliset (yhtiön emoyhtiön osakkeista yli puolet vaihtuvat) mitätöivät vahvistetut tappiot. Poikkeusluvalla on mahdollista saada nämä erät vähennyskelpoisiksi. Poikkeusluvan myöntämisen edellytyksenä on toiminnan jatkuvuus. (Heiniö ja Lyijynen 2002, s. 404–406)

Yhteisön tappiota ei TVL 122 §:n mukaan vähennetä, jos tappiovuoden aikana tai sen jälkeen yli puolet sen osakkeista tai osuuksista on muun saannon kuin perinnön tai testamentin vuoksi vaihtanut omistajaa tai yli puolet sen jäsenistä vaihtunut. Lainkohdalla on tarkoitus estää suuria tappioita kärsineiden yhteisöjen ja yhtymien osakkeiden ja osuuksien muodostuminen halutuksi kauppatavaraksi vain sen tähden, että ostaja voisi

hyödyntää tappioita. Vastaava omistuksen muutos yhtiössä, joka omistaa vähintään 20 prosenttia vastaanottavassa yhtiössä vaikuttaa välillisesti. Säännöksen avulla pyritään estämään sulun kiertäminen erilaisilla holdingyhtiörakenteilla. (Saarinen 1999, s. 319–320, Arpalahti 1999, s. 509–511)

Sulautuminen voi tuhota myös vastaanottavan yhtiön omien tappioiden, veroylijäämien tai käyttämättömien veronhyvitysten vähennyskelpoisuuden. Sulautumisvastikkeen antaminen vastaanottavan yhtiön osakkeina saattaa johtaa siihen, että omistus muuttuu TVL 122 §:n vastaisesti. (Immonen 1997b, s. 372)

YHL 10 §:n edellytyksin siirtyvät veroylijäämät vastaanottavalle yhtiölle ja käyttämättömät yhtiöveronhyvitykset YHL 5a.3 §:n edellytyksin. Perusteet ovat samat kuin vahvistettujen tappioiden siirtymisen yhteydessä. Myös omistajan vaihdosta koskevat sulkuperusteet ovat yhdenmukaiset. Sulautuminen ei pidennä veroylijäämien käyttämiselle säädettyä 10 vuoden määräaikaa. Sulautumisen ajoittamisella niin, että sulautuvan yhtiön ja vastaanottavan yhtiön tilikaudet päättyvät samana verovuonna, sulautuvan yhtiön verovuoden veroylijäämää voidaan käyttää vastaanottavassa yhtiössä saman verovuoden mahdollista täydennysveroa vastaan. (Immonen 2002, s. 682, Arpalahti 1999, s. 509–511)

5.4 Varainsiirtoverotus ja arvonalisäverotus

Varainsiirtoveroa ei VarainsiirtoveroL 4.5 §:n peritä sulautumisen yhteydessä siirtyvästä kiinteästä omaisuudesta tai arvopaperista. Varainsiirtoveroa ei peritä, jos sulautuminen tehdään OYL:n edellyttämällä tavalla. VarainsiirtoveroL:n soveltamisala on näin laajempi kuin EVL:n. Verokohtelun taustalla on sulautumissaannon luonne, jonka mukaan varallisuus siirtyy ns. yleisseuraantoperiaatteen mukaisesti. Tästä syystä vastikkeena voidaan antaa muuta omaisuutta kuin osakkeita tai säädetty enimmäismäärä

rahaa varainsiirtoverovapautta menettämättä. (Juote ja Ukkola 1998, s. 117–118, Immonen 2006, s. 212)

Sulautuminen ei aiheuta arvonlisäverotuksessa seurauksia, jos vastaanotettava yhtiö käyttää sille sulautumisessa siirtynyttä omaisuutta vähennykseen oikeuttavaan tarkoitukseen. Sulautumisen katsotaan olevan yleisseuraanto eikä myynti ja näin ollen sulautuvan yhtiön ei myöskään tarvitse palauttaa kiinteistöstä tehtyjä uudisrakentamis- ja peruskorjausvähennyksiä. (Äärilä 1999, s. 256–257)

5.5 Sulautumistulos

Sulautumisessa syntynyt voitto ei ole EVL 52b.1 §:n mukaan veronalaista tuloa eikä tappio ole vähennyskelpoinen meno. Yritysjärjestelydirektiivin 7 artiklassa määrätään, että sulautumisvoiton tulee olla, eräin omistussuutta koskevin varauksin, verovapaata tuloa. Direktiivissä ei kuitenkaan vaadita sulautumistappion vähennyskelpoisuuden poistamista. Sulautumistappion ja -voiton käsitteet ovat ongelmallisia, koska sulautumisessa ei realisoidu tuloa eikä menoa. Sulautumistappio ei yleensä tarkoita liiketaloudellista tappiota, vaan korjauserää kirjanpitojen yhdistämisestä. (Immonen 2002, s. 669, Alhola et al. 2001, s. 663, Immonen 2006, s.195)

HE 177/1995p perustellaan sulautumistappion vähennysoikeuden poistamista neutraalisuusvaatimuksella, joka on direktiivin taustalla. Sulautumistuloksen irrottamista verotuksesta tukee esityksen mukaan myös se, että muut Euroopan unionin jäsenmaat ovat yleensä päätyneet pitämään sulautumistuloksen verotuksen ulkopuolella. Lisäksi perusteluissa korostetaan yhdenvertaisuutta Euroopan unionin sisällä. Suomen tulisi näin ollen hyväksyä sulautumistappio myös niissä tapauksissa, kun sulautuva yhtiö olisi toisessa Eu:n jäsenvaltiossa oleva yhtiö. (Immonen 2006, s.195)

Kirjanpidollinen sulautumisvoitto on verovapaata. Se lisää myös omaa pääomaa ja nettovaroja sekä parantaa näin vastaanottavan yhtiön vakava-raisuutta ja kasvattaa voitonjakopotentiaalia. Sulautumisvoitto kasvattaa myös mahdollisuutta hankkia omia osakkeita tai antaa lähipiirirahoitusta. Kirjanpidollinen ja verotuksellinen käsittely on näin eriytetty. (Immonen 2002, s. 671)

5.6 Sulautuminen vai purkaminen

Erityisesti konsernin verosuunnittelussa sulautumisen vaihtoehtona voi olla yhtiön purkaminen. Molemmat ovat tapoja lakkauttaa yhtiön toiminta. Emoyhtiö voi saada tytäryhtiön varat ja velat suoraan omistukseensa sekä sulautumisen että purkamisen kautta. Sulautumisen ja purkamisen vero-kohtelu poikkeaa kuitenkin toisistaan, mikä korostaa verosuunnittelun merkitystä. (Immonen 2006, s. 240)

Sulautuvan yhtiön verotus perustuu jatkuvuuteen. Sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät kirjanpitoarvoista vastaanottavalle yhtiölle. Vastaanottava yhtiö voi vähentää kaikki vielä vähentämättä olevat vähennyskelpoiset menot samalla tavalla kuin sulautuva yhtiö olisi voinut vähentää ne omassa verotuksessaan. Poistot voidaan kuitenkin tehdä siirtyneen käyttöomaisuuden ja muiden pitkävaikutteisten menojen osalta vain yhteen kertaan niin, että vastaanottava yhtiö saa poistaa enimmäispoistosta sen osan, joka jää jäljelle sulautuvan yhtiön poiston jälkeen. Sulautuvan yhtiön liikearvoa ei arvosteta erikseen, mutta vastaanottavan yhtiön jatkaessa sulautuvan yhtiön toimintaa liikearvo voi vaikuttaa sulautumisen kirjanpidolliseen tulokseen. (Immonen 2006, s. 241)

EVL 51d §:n mukaan purkamisessa kaikki aineellinen omaisuus ja erikseen siirrettävissä oleva aineeton omaisuus arvostetaan käypään arvoon purkautuvan yhtiön verotuksessa. Purkautuvan yhtiön oman toiminnan liikearvoa ei arvosteta käypään arvoon. Purkautuvan yhtiön muualta hank-

kimaa liikearvoa, joka on kirjattu sen taseeseen pitkävaikutteisena menona, sen sijaan arvostetaan käypään arvoon. Jako-osan saajan verotuksessa noudatetaan pääsääntöisesti arvosymmetriaa, jonka mukaan jako-osana saadun omaisuuden hankintamenoksi luetaan myös käypä arvo. (Immonen 2006, s. 241)

Sulautumisen yhteydessä syntyvä voitto ei ole vastaanottavan yhtiön verotuksessa veronalaista tuloa eikä tappio vähennyskelpoista menoa. Kirjanpidollinen sulautumisvoitto lisää sovellettavasta kirjanpidon periaatteesta riippuen vastaanottavan yhtiön omaa pääomaa ja voitonjakokelpoisia varoja. Yhtiön nettovarot kasvavat verotuksessa ja samalla kasvaa osakkeen matemaattinen arvo ja vertailuarvo. Kirjanpidollinen sulautumistappio vähentää poistojen muodossa vastaanottavan yhtiön omaa pääomaa ja voitonjakokelpoisia varoja. Verotuksessa kirjanpidollinen sulautumistappio voi myös kasvattaa nettovaroja niissä tilanteissa, joissa siihen liittyy tulonodotuksia. (Immonen 2006, s. 242)

Purkamisessa jako-osan saaneen osakkeenomistajan purkuvoitto luetaan verotuksessa EVL:n mukaan omaisuuden luovutuksessa syntyvänä myyntivoittona ja TVL:n mukaan luovutusvoittona. EVL:n alaisessa verotuksessa purkuvoitto on verovapaata tuloa niissä tapauksissa, joissa osakkeet olisivat olleet myytävissä verovapaasti. Purkuvoitto on käytännössä veronalaista tuloa yhteisöosakkaalle, jonka verotuksessa osakkeet ovat käyttöomaisuutta, silloin kun omistus on alle 10 prosenttia. EVL:n alaisessa verotuksessa purkutappio voidaan vähentää liiketulosta, kun taas TVL:n alaisessa verotuksessa vähennys voidaan tehdä rajoitetusti luovutustappiota koskevien perusteiden mukaan luovutusvoitosta. EVL:n alaisessa verotuksessa purkutappio tulee jaksottaa ja poistaa pitkävaikutteisena menona taloudellisena vaikutusaikanaan. Poisto on kuitenkin tehtävä viimeistään 10 vuodessa, jos osakkeenomistajan jatkaessa puretun yhtiön toimintaa saatuun in natura jako-osaan liittyy tulonodotuksia. Purkutappion vähentäminen voidaan evätä, jos tappio on muodostettu keinotekoisesti tyhjentämällä yhtiön ensin varoista. (Immonen 2006, s. 242)

Purkutappio on kuitenkin käytännössä laajasti vähennyskelvoton EVL:n alaisessa verotuksessa. Purkutappio eli osakkeiden hankintameno ei ole vähennyskelpoinen, jos osakkeet olivat olleet luovutettavissa verovapaasti (yhteisön käyttöomaisuusosakkeet). Osakkeiden hankintameno ei ole vähennyskelpoinen jako-osan ylittävältäkään osalta siinä tapauksessa, että yhteisö on omistanut purkautuvan yhtiön osakkeet alle vuoden ennen purkautumista tai purkautuva yhtiö ei ole EU tai verosopimusyhtiö. (Immonen 2006, s. 242–243)

Sulautumisen yhteydessä varaukset siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle. Purkautumisessa purettavan yhtiön varauksia ei voida siirtää jako-osan saajalle. TVL 123 §:n mukaan sulautuvan yhtiön tappiot siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle, jos vastaanottava yhtiö tai/ja sen osakkeenomistajat ovat omistaneet enemmän kuin puolet sulautuvan yhtiön osakkeita tappiovuoden alusta lähtien. Samat edellytykset ovat käyttämättömien yhtiöveron hyvitysten ja osinkoylijäämien siirtymisessä vastaanottavalle yhtiölle. Yhtiön purkamisen yhteydessä jako-osan saajalle ei voida siirtää purettavan yhtiön tappioita, yhtiöveron hyvityksiä tai osinkoylijäämiä, vaikka jako-osan saaja jatkaisi purettavan yhtiön liiketoimintaa. Sulautumisen yhteydessä ei tarvitse maksaa varainsiirtoveroa varainsiirtoverolain alaisesta omaisuudesta. Purkautumisen yhteydessä siirtyvästä omaisuudesta varainsiirtovero (kiinteistö 4 %, arvopaperit 1,6 %) tulee maksaa käyvän arvon mukaan. (Immonen 2006, s. 243)

5.7 Veronkiertosäännökset sulautumisen yhteydessä

Sulautumisen verosuunnittelussa on tärkeää kartoittaa, mikä on veronkiertoa ja mikä ei. Sulautumista koskee eräin osin EVL 52h §:n erityinen veronkiertonormi. Sulautumisen yhteydessä on myös mahdollista, että sovellettavaksi tulee VML 28 §:n veronkiertonormi. (Immonen 2006, s. 417)

Sulautumisen yhteydessä saatavien veroetujen tarkoituksena on varmistaa, ettei verotus ehkäise sulautumisen toteuttamista. EVL:n 52 g §:n nojalla on mahdollista evätä veroetu, jos sulautumisen yksinomaisena tai pääasiallisena tarkoituksena on veronkierto tai verotuksen välttäminen. Erillinen veronkiertämislauseke korostaa liiketoiminnallisten perusteiden roolia yritysjärjestelyiden syinä. Verotuksessa menetetään kunkin lainkohdan mukaiset, jatkuvuuteen perustuvat veroedut, jos järjestelyä pidetään veron kiertämisenä. Sulautumiselle pitää pystyä osoittamaan joku liiketaloudellinen syy tai muuten on todennäköistä, että kyseessä on veronkierto. Sulautumisen yhteydessä hyväksyttäviä taloudellisia perusteita ovat mm. liiketoiminnan uudelleenjärjestely, rationalisointi tai yhteistoiminta toisen yrityksen kanssa. Taloudellisin perustein tehtyyn järjestelyyn ei voida veronkiertosäännöksillä puuttua, jos muut hyväksytyn sulautumisen merkit täyttyvät. (Immonen 2006, s.417, Siikarla 2001, s. 541)

Yritysjärjestelyt ovat usein vaiheittaisia ja muodostavat täten toimenpidesarjan, ns. sarjatoimen. Vaiheittaisissa toimenpiteissä verotusta arvioidaan kokonaisuutena, joka tosin voi avautua tarkasteluun vasta vuosienkin kulluttua ensimmäisten toimien alettua. Osakeyhtiöoikeudessa voidaan myös joutua arvioimaan sarjatoimien muodostamaa kokonaisuutta. (Immonen 2006, s. 417)

Veronkierron kannalta sarjatoimet voivat olla hankalia, koska on mahdollista että osa toimenpiteistä on sellaisia, joihin sovelletaan VML 28 §:n yleislauseketta ja osa on EVL 52h §:n soveltamisalaan kuuluvia tilanteita. Yhtenäisen soveltamislinjan löytämisessä voi olla ongelmia, sillä säännösten lainsäädäntöperuste on erilainen ja myös terminologiaan liittyy tietty rasite. Tällainen sarjatoimi voisi olla henkilöyhtiön yhtiöosuuksien kauppa, jonka jälkeen yritysmuodon muutoksena perustettu osakeyhtiö sulautetaan toiseen osakeyhtiöön. (Immonen 2006, s. 418)

EVL 52h §:n sanamuodosta ei selviä soveltamisen kriteerit. Säännöksen tulkinta on tästä johtuen vaikeaa, ja siinä vaikuttavat korostetusti yksilölli-

set tekijät. Yritysjärjestelysäännökset on luonnollisesti vaikea laatia sellaisiksi, että niissä jokaisessa asetettaisiin rajat säännöksen soveltamiselle niin, että vain lain tarkoitusta toteuttavat, liiketaloudellisiin syihin perustuvat operaatiot olisivat veroetujen piirissä. Tästä syystä toteuttamiskeinoksi hallituksen esityksessä HE 177/1995 valittiin lain tarkoituksen korostaminen veronkiertosäännöksissä, jossa viitataan kaikkiin yritysjärjestelysäännöksiin. Sääntely perustuu alun perin yritysjärjestelydirektiivin 11 artiklan säännökseen ja näin ollen sen tulkinnassa on otettava huomioon myös direktiivin tarkoitus ja tavoitteet. Artiklan mukaan jäsenvaltio voi jättää soveltamatta kokonaan tai osittain järjestelyyn muutoin sovellettavia säännöksiä, jos järjestelyn ainoana tai yhtenä pääasiallisena tarkoituksena on veropetos tai veron kiertäminen. Artiklan mukaan mikäli järjestely ei ole tapahtunut sellaisesta hyväksyttävästä taloudellisesta syystä, kuin liiketoimeen osallistuvien yhtiöiden toimintojen uudelleenjärjestely tai järjeistäminen, voivan johtaa olettamaan, että liiketoimen pääasiallisena tarkoituksena tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on verovilppi tai veron kiertäminen. (Immonen 2006, s. 418–419)

EVL 52h §:n mukaan järjestelyn veron kiertämiselle on kolme edellytystä. Veronkiertotarkoituksen on oltava:

- ilmeinen
- yksinomainen
- ainakin yksi pääasiallisista tarkoituksista. (Immonen 2006, s. 419)

Säännöksen esitöissä on eritelty niitä tekijöitä, jotka voivat ilmentää veron kiertämistä. Keskeinen seikka on, että järjestelylle tulee olla verotuksesta riippumattomia syitä. Näiden syiden tulisi olla liiketaloudellisia, mutta 52h §:n mukaan lisäksi voi olla muitakin syitä. (Immonen 2006, s. 419)

Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään VaVM 49/1995 täsmentänyt veron kiertämisen kriteerejä. Mietinnön mukaan verotus ei saa olla esteenä järjestelylle, mikäli kyseessä on liiketaloudelliset syyt. Syitä voivat esimerkiksi olla yritysrakenteen muokkaus, toiminnan uudelleen organisointi tai

rationalisointi – tarkoitus ei ole siis estää normaalia verosuunnittelua. Veronkiertosäännöksen tarkoituksena on torjua etujen myöntäminen silloin, kun järjestely toteutetaan verotuksellisista syistä. Mietinnön mukaan tällainen perusteettomien veroetujen tavoittelu ei sovellu neutraaliin verotukseen, jonka avulla yritetään poistaa verotuksen merkitystä operaatioilta. Verotuksen ei tulisi olla myöskään houkutin eikä syy toteuttaa yritysjärjestelyjä, vaan ratkaisujen tekeminen tulisi tapahtua liiketaloudellisista syistä. (Immonen 2006, s. 420–421)

Veronkiertoon viittaavia seikkoja ovat mm. keinotekkoisten apuyhtiöiden perustaminen ja useat peräkkäiset yritysjärjestelyt. Säännöksellä on pyritty myös ennaltaehkäisevään vaikutukseen eli estämään jo olemassaolollaan mahdollisia veronkiertotapauksia. Sulautumisen vaikutukset liiketoimintaan nähdään usein vasta vuosien kuluttua, joten veronkiertosäännösten käyttäminen tulee olla poikkeuksellista ja lähinnä tilanteissa, joissa yksi pääasiallisista tarkoituksista on verotuksen välttäminen tai veronkierto. (Mattila 1996, s. 39, Siikarla 2001, s. 541, Immonen 2006, s. 421)

Veronkiertotestiä voidaan käyttää apuna arvioitaessa veron kiertämisen painoarvoa järjestelyn tekemisen taustalla. Testissä arvioidaan onko järjestelyllä taloudellisesti järkevää syytä, jos verotustekijät kokonaan eliminoidaisiin. EVL 52h §:n veronkiertosäännöksen rakenne on todistustaan jaon suhteen lähtökohtaisesti normaali, kun taas VML 28 §:n on omaksuttu käänteinen todistustaakka. Verovelvolliselle voidaan tästä huolimatta säilyttää ensisijainen velvollisuus osoittaa, että järjestelyn taustalla on liiketaloudellisia syitä. Direktiivissä omaksuttu oletama lähtee siitä, että tällaisten syiden puuttuessa järjestely viittaa veron kiertämiseen. (Immonen 2006, s. 422)

Sulautumissuunnitelmassa olevat tiedot sulautumisen syistä ovat tärkeät tarkasteltaessa sulautumista veronkierron mahdollisuudesta. Näin voidaan osoittaa, että sulautumisen syynä ovat muut kuin verotukselliset syyt. Syi-

den oikeellisuuden tarkastaa riippumaton asiantuntija ja kirjaa näkemyksensä lausuntoonsa. (Immonen 1997a, s. 126)

5.8 Osakkeenomistajan verotusasema

Sulautuvan yhtiön osakkeenomistajan verotuksessa vanhan omistuksen suhteessa vastaanottavan yhtiön osakkeina saatu vastike ei EVL 52b.4 §:n ja TVL 28 §:n mukaan ole luovutus eikä se katkaise omistusta. Vastikkeen ollessa rahaa, sitoumuksia tai muuta omaisuutta, tapahtuu luovutus, jota verotetaan luovutus- tai myyntivoittona. Vaihtovelkakirja lasketaan tässä yhteydessä muuksi omaisuudeksi, vaikka sen perusteella saadaankin saamisen vaihto-oikeus osakkeisiin. Kolmikantasulautuminen on omistuksen katkaiseva luovutus, koska vastaanottava yhtiö ei maksa vastiketta. Omistus katkeaa myös sulautumisessa, joita ei verotuksessa lainkaan pidetä EVL 52a §:n mukaisena sulautumisena. (Immonen 2006, s. 210–211)

Osakkeenomistajan luovutusvoiton verokohtelu on riippuvainen siitä, että ovatko osakkeet olleet TVL- vai EVL-omaisuutta. TVL:n mukaan verotettaessa luovutushinnasta vähennetään todellinen tai vähintään hankintameno-olettaman mukainen määrä. EVL:n alaisuuteen kuuluvassa verotuksessa luovutushinta on veronalaista tuloa ja hankintameno vähennyskelpoinen meno. Osakkeiden ollessa EVL 6b §:ssä tarkoitettuja verovapaasti luovutettavia osakkeita, luovutusvoitto on myös tässä tapauksessa verovapaata tuloa ja tappio vähennyskelvoton. (Immonen 2006, s. 211)

5.9 Muita veroseuraamuksia

Sulautuminen saattaa vaikuttaa myös konserniavustukseen. Edellytyksenä konserniavustukselle on KonsAVL 7 §:n mukaan, että emoyhtiön on omistanut suoraan tai välillisesti vähintään 90 %:a tytäryhtiön osakkeista koko verovuoden ajan. Tilikausien pitää myös päättyä samanaikaisesti konserniavustusta antavassa ja saavassa yhtiössä. Samanaikainen tilikausien

päättymisen on mahdollista varmistaa prosessin huolellisella läpiviennillä. Emoyhtiön sulautuminen toiseen yhtiöön tilikauden aikana ei estä tytäryhtiöiden välillä tapahtuvaa konserniavustuksen antamista (KHO 1991 B 513). Konserniavustuksen välitön käyttäminen on kombinaatiosulautumisessa helpommin mahdollista jo sulautumisen voimaantulosta lukien, koska konserniomistus (90 %) ei pääsääntöisesti murru, kun vastaanottava yhtiö perustetaan uudeksi yhtiöksi. (Immonen 2006, s. 211–212)

Sulautumisen verokohtelu voidaan tuloverotuksessa evätä, jos sulautuminen on tapahtunut veron kiertämisenä. Tällaisessa tapauksessa sulautumista – joka yhtiöoikeudellisesti pysyy voimassa – voidaan verottaa sulautumiseen sovellettavan jatkuvuuden sijasta yhtiön purkamista koskevien periaatteiden mukaan. Tällaista sulautumista kohdellaan verotuksessa samalla tavalla kuin siinä tapauksessa, että sulautuminen ei lainkaan täytä sulautumiselle EVL 52a §:ssä asetettuja vaatimuksia. Tehdyt poistot palautuvat silloin verotettavaan tuloon, varaukset purkautuvat ja realisoimaton arvonnousu tuloutuu. (Immonen 2006, s. 213)

Sulautuminen vaikuttaa vastaanottavassa yhtiössä nettovarallisuuteen. Kirjanpidollisella sulautumistappiolla voi olla varallisuusarvoa tulonodotuksista riippuen. ArvostamisL 13 §:n mukaan yhtiöiden sulautuminen otetaan erikseen huomioon laskettaessa osakkeen matemaattista arvoa. Kombinaatiosulautumisessa syntyvän uuden yhtiön nettovarallisuus saadaan laskemalla yhteen vastaanottavan yhtiön ja sulautuvien yhtiöiden nettovarallisuudet. Sulautumisen tulee kuitenkin viimeistään tulla voimaan sen tilikauden päättyessä, jolta osinko jaetaan, ja osingon on oltava nostettavissa sen kalenterivuoden kuluessa, jonka aikana tilikausi on päättynyt. Vastaanottavan yhtiön varoihin ei kuitenkaan lasketa sen omistamia sulautuvan yhtiön osakkeita. Vastaanottavan yhtiön varallisuutta vähentävänä eränä otetaan myös huomioon sulautumisvastike, joka muodostuu muusta kuin vastaanottavan yhtiön osakkeista. Osakkeen matemaattinen arvo saadaan jakamalla saatu nettovarallisuus vastaanottavan yhtiön ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä. (Immonen 2006, s. 213–214)

5.10 Yhteenveto

EVL hyväksyy absorptiosulautumisen, tytäryhtiösulautumisen ja kombinaatiosulautumisen. EVL:n yritysjärjestelynormit on suurelta osin otettu EU:n yritysjärjestelydirektiivistä. Tästä syystä verotuksen sääntely on yritysjärjestelyiden osalta siirtynyt EU:lle. Verotuksessa hyväksytään vain sellainen sulautuminen, joka on toteutettu OYL:n mukaisesti. Verotuksessa ei kuitenkaan hyväksytä kaikkia osakeyhtiölain mukaisia sulautumisia. Verotuksen ja OYL:n sulautumisen sääntelyssä suurimmat erot ovat vastikkeissa. Verotuksessa vastikkeena hyväksytään vain vastaanottavan yhtiön uudet osakkeet ja pieni rahavastike.

Verokohtelu perustuu hyväksytyssä sulautumisessa jatkuvuuteen. Jatkuvuuden toteutumiseksi vastaanottavassa yhtiössä on otettava huomioon sulautuneen yhtiön toimet ennen sulautumista esim. poistojen yhteismäärä ei saa ylittää enimmäispoistoja. Vahvistetut tappiot, veroylijäämät ja yhtiöveron hyvitykset siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle vain, jos vastaanottavan yhtiön omistajat ovat omistaneet yli puolet sulautuneen yhtiön osakkeista vähennyskelpoisuuden syntymisvuoden alusta.

Veronkiertosäännöksillä pyritään estämään veronkierto, mutta verosuunnittelu on luvallista. Sulautumiselle pitää löytyä joku taloudellinen peruste, ei kuitenkaan verotuksen välttäminen, joka osoittaa sulautumisen tapahtuneen liiketoiminta edellytysten parantamiseksi. Hyvin perusteltu ja todennettu syy antaa sulautuville yhtiöille rauhan veronkiertosyytöksiltä.

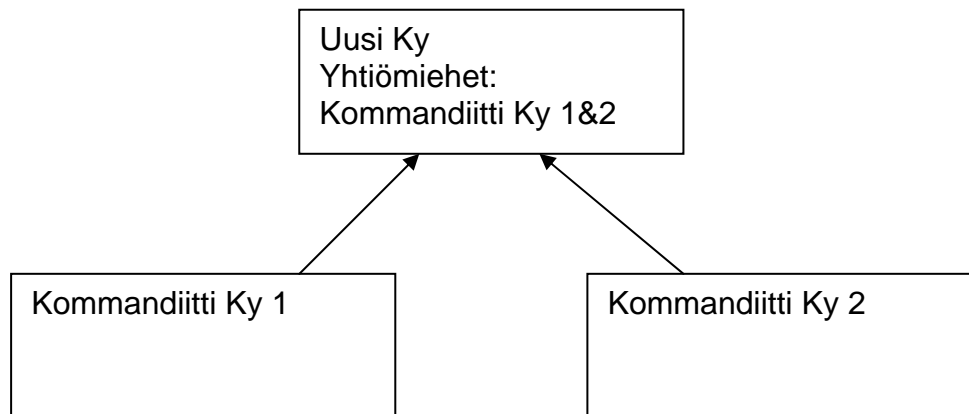
6 HENKILÖYHTIÖIDEN SULAUTUMINEN

Henkilöyhtiöiden sulautumiset voidaan ryhmitellä samalla tavoin kuin osakeyhtiöiden sulautuminen: absorptiosulautuminen, tytäryhtiösulautuminen ja kombinaatiosulautuminen. Tytäryhtiösulautuminen on kyseessä, kun vastaanottava yhtiö omistaa sulautuvan yhtiön yhtiöosuuden. Tällainen yhdenmiehenyhtiö on mahdollinen AKYL:n mukaan maksimissaan vuoden ajan. Absorptiosulautuminen on kyseessä, kun sulautuvalla ja vastaanotavalla yhtiöllä on joko kokonaan tai osaksi samat yhtiömiehet tai eri yhtiömiehet. Kombinaatiosulautumisessa sulautuvat yhtiöt perustavat uuden vastaanottavan kommandiitti- tai avoimen yhtiön. (Järvenoja 1992, s. 178)

AKYL:n mukaan henkilöyhtiöt voivat sulautua seuraavasti:

- avoin yhtiö sulautuu toiseen avoimeen yhtiöön
- avoin yhtiö sulautuu kommandiittiyhtiöön
- kommandiittiyhtiö sulautuu toiseen kommandiittiyhtiöön
- kaksi avointa yhtiötä sulautuvat perustamalla uuden avoimen tai kommandiittiyhtiön
- kaksi kommandiittiyhtiötä sulautuu perustamalla uuden avoimen tai kommandiittiyhtiön
- avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö sulautuvat perustamalla uuden avoimen tai kommandiittiyhtiön. (Järvenoja 1992, s. 178)

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö voivat sulautua vain joko avoimeen tai kommandiittiyhtiöön. Sulautuminen osakeyhtiöön ei ole mahdollista AKYL:n nojalla. Kombinaatiosulautumisessa perustettavan uuden yhtiön yhtiömiehet eivät voi olla yhtiöt itsessään. Mikäli näin on, kyseessä on hallintotoimenpide, joka ei ole sulautuminen eikä siinä tapahdu mitään seuraantoa uuden yhtiön ja sen jäsenyhtiöiden välillä. Kuvassa 4. on esitetty tapaus, jota ei luokitella sulautumiseksi, vaan hallintotoimenpiteeksi. (Jääskinen ja Wilhelmsson 2001, s. 338)

Kuva 4. Kommandiittiyhtiöiden välinen hallintotoimenpide

Sulautumisesta on tehtävä sopimus, jossa osapuolina ovat sulautuvien yhtiöiden yhtiömiehet. Sulautumissopimus on hyväksyttävä yhtiöissä samassa järjestyksessä kuin, jos niiden yhtiösopimusta muutettaisiin. Sulautumissopimus on normaalisti hyväksyttävä yksimielisesti. Sulautumissopimuksessa pitää myös määrätä sulautumisen vaikutuksesta vastaanottavan yhtiön yhtiösopimukseen. Kullakin sulautuvan yhtiön vastuunalaisella yhtiömiehellä on velvollisuus ilmoittaa sulautuminen kaupparekisteriin. Rekisterimerkinnällä ei ole oikeutta luovaa vaikutusta lukuun ottamatta tapauksia, joissa sulautuvan yhtiön omaisuuteen on vahvistettu yritys kiinnitys, vaan sulautumisen voimaantulohetki määräytyy sulautumissopimuksen mukaan. Jos sulautumissopimuksessa ei mainita sulautumishetkeä, tällaisena hetkenä voidaan pitää sitä hetkeä, kun sulautuvan yhtiön omaisuus siirtyy vastaanottavalle yhtiölle. (Jääskinen ja Wilhelmsson 2001, s. 339, Siikarla 2003, s. 188)

6.1 Yhtiömiesten tilanne sulautumisen yhteydessä

Absorptiosulautumisessa sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle ja sulautuvan yhtiön yhtiömiehistä tulee vastaanottavan yhtiön yhtiömiehiä entisten yhtiömiesten rinnalle. Sulautuvilla yhtiöillä on jo ennestään voinut olla yhteisiä yhtiömiehiä. Tilanteessa, jossa sulau-

tuvilla kommandiittiyhtiöillä on ollut yhteinen vastuunalainen yhtiömies, sulautumisessa vain sulautuvan yhtiön äänettömät yhtiömiehet siirtyvät vastaanottavan yhtiön äänettömiksi yhtiömiehiksi (entisten lisäksi). (Immonen ja Koski 1990, s. 240)

Yhtiömiesten osalta kombinaatiosulautuminen tapahtuu yksinkertaisimmillaan silloin, kun esim. kaksi kommandiittiyhtiötä sulautuu yhdeksi uudeksi kommandiittiyhtiöksi. Aikaisempien kommandiittiyhtiöiden vastuunalaiset yhtiömiehet tulevat yhtä suurin osuuksin vastaanottavan kommandiittiyhtiön yhtiömiehiksi ja äänettömät yhtiömiehet siirtyvät vastaanottavan yhtiön äänettömiksi yhtiömiehiksi. (Immonen ja Koski 1990, s. 240)

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön sulautuessa yhtiömiesten asema yhtiöissä voi muuttua. Avoimen yhtiön yhtiömiehistä voi tulla vastaanottavassa kommandiittiyhtiössä vastuunalaisia tai äänettömiä yhtiömiehiä. Kommandiittiyhtiön sulautuessa avoimeen yhtiöön tulee kaikista kommandiittiyhtiön yhtiömiehistä avoimen yhtiön yhtiömiehiä. (Immonen ja Koski 1990, s. 240)

Sulautuminen merkitsee yleensä aina yhtiöosuuksien uudelleenmäärittämistä vastaanottavassa yhtiössä. Yhtiömiehet voivat sopia uudelleenmäärittämisestä vapaasti, koska laki ei rajoita tai ohjeista asiassa. Kuitenkin, jos sulautuvien yhtiöiden yhtiömiehet ja osuudet ovat identtiset, ei sulautumisen yhteydessä tarvitse osuuksia määritellä uudelleen. (Immonen ja Koski 1990, s. 240)

Päätös sulautumisesta on avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiöissä tehtävä pääsääntöisesti yksimielisesti. Yksimielisyysperiaate antaa jokaiselle yhtiömiehelle mahdollisuuden vaalia etujaan päätöksenteossa. Yhtiöissä, joissa yhtiösopimusta voidaan muuttaa enemmistöpäätöksillä, saattaa tällainen päätös muuttaa huomattavasti yhtiömiehen asemaa, vaikka hän ei haluaisi yhtiön sulautumista. Tämän takia on sulautuvan yhtiön yhtiömiehellä oikeus erota yhtiöstä ja vaatia yhtiöosuutensa lunastamista, jos

päätös sulautumisesta tehdään enemmistöpäätöksellä ja yhtiömies vastustaa sulautumista. (Jääskinen ja Wilhelmsson 2001, s. 340)

Lunastusvaatimus on esitettävä kolmen kuukauden sisällä siitä, kun eroa haluava on saanut tiedon yhdistymispäätöksestä. Lunastussumma sisältää yhtiömiehen osuuden yhtiön nettovarallisuudesta. Lisäksi on vaadittava annettava vakuus yhtiömiehen turvaamiseksi osuuttaan suuremmalta henkilökohtaiselta velkavastuulta. Yhtiöosuuden arvo on laskettava sulautumista edeltäneen, mutta vakuuden määrä sulautumisen jälkeisen, tilanteen mukaisesti, jotta lunastus täyttäisi tarkoituksensa. (Jääskinen ja Wilhelmsson 2001, s. 340)

Sulautumiseen osallistuvat yhtiöt yhtyvät yhdeksi oikeushenkilöksi, mikä tarkoittaa varojen ja velkojen muuttumista yhteisiksi. Avoimissa yhtiöissä ja kommandiittiyhtiöissä tämä tarkoittaa sitä, että vastaanottava yhtiö omistaa kaikki sulautuvan yhtiön varat, mutta vastaa kaikista veloista, mitä sulautuvalla yhtiöllä on ollut. Vastaanottavan yhtiön yhtiömiehet (vastuunalaiset) vastaavat sulautuneen yhtiön veloista henkilökohtaisesti, vaikka velat olisivat syntyneet ennen sulautumista. Vastaavasti tulee sulautuvien yhtiöiden yhtiömiehistä sulautumisessa vastaanottavan yhtiön yhtiömiehiä, joten he vastaavat myös vastaanottavan yhtiön sulautumista edeltäneistä velvoitteista. (Kajas 1990, s. 100)

Sulautumista ei kuitenkaan tapahdu eikä sitä saada merkitä kaupparekisteriin, jos sulautumiseen osallistuu yhtä useampi sellainen yhtiö, jonka omaisuuteen on vahvistettu yrityskiinnityksiä. Vasta, kun kiinnityksenhaltijat ovat sopineet kiinnitysten järjestämisestä ja etuoikeuden järjestämisestä, on hakemuksen perusteella tehty merkintä kaupparekisteriin (AKYL 8:6). Kiinnityksenhaltijoiden sopimus yrityskiinnitysten etuoikeuksista on tarpeen, koska kiinnitysten kohteet muuttuvat sulautumisessa yhdeksi kokonaisuudeksi. (Jääskinen ja Wilhelmsson 2001, s. 339)

6.2 Henkilöyhtiöiden sulautuminen kirjanpidossa ja verotuksessa

Henkilöyhtiöiden sulautumiseen sovelletaan samoja periaatteita kuin osakeyhtiöiden sulautumiseen EVL 52.1 §:n mukaan. EVL:n säädökset osakeyhtiöstä, osakkeesta ja osakkeenomistajasta, koskee samoin henkilöyhtiötä, -yhtiöosuutta ja -yhtiön osakasta. Näin ollen henkilöyhtiöiden sulautumiseen sovelletaan jatkuvuusperiaatetta. Sama koskee TVL:n alaista sulautumista. Vastaanottava yhtiö saa sulautuvan yhtiön kuluvaraston. (Immonen 2002, s. 700–701, Nykänen ja Tikka 1997, s. 19–21)

KILA on antanut lausunnon kommandiittiyhtiöiden sulautumisen kirjanpidollisesta käsittelystä. Lausunnon mukaan kommandiittiyhtiön sulautumisen käsittely vastaa osakeyhtiöiden tytäryhtiösulautumisen kirjanpidollista menettelyä. Avoimen yhtiön osalta ei ole annettu omaa ohjetta, näin ollen käsittelyssä noudatettaneen osakeyhtiöiden sääntelyksi tehtyjä kirjanpidon menettelytapoja. (Leppiniemi 2002, s. 22)

6.3 Yhteenveto

AKYL hyväksyy sulautumiseksi absorptiosulautumisen, kombinaatiosulautumisen ja tytäryhtiösulautumisen. Avoin ja kommandiittiyhtiö voi sulautua vain joko avoimeen tai kommandiittiyhtiöön. Sulautuminen pitää yleensä hyväksyä molemmissa yhtiöissä kaikkien yhtiömiesten toimesta. Enemistöperiaatteella päättävissä yhtiöissä yhtiömies on lunastettava pois hänen sitä vaatiessa ennen sulautumisen voimaantuloa. Yhtiöosuuksien määrittäminen on vapaasti sovittavissa vastaanottavassa yhtiössä.

Vastuu veloista siirtyy sulautumisessa vastaanottavalle yhtiölle ja sen yhtiömiehille. Sulautuneen yhtiön yhtiömiehistä tulee myös vastaanottavan yhtiön yhtiömiehiä ja näin myös he vastaavat veloista. Lunastetun yhtiömiehen velkavastuun osalta on vaadittaessa annettava vakuus yhtiömiehen aseman turvaamiseksi. Henkilöyhtiöiden verotus vastaa osakeyhtiöi-

den verotuksen sääntelyä. Kirjanpidon sääntely on vastaavanlainen henkilö- ja osakeyhtiöiden kohdalla.

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustulokset osoittavat sen, että verolakien, yhtiölakien ja kirjanpidon erilainen sääntely vaikuttaa yritysten sulautumisen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sulautumisen yhteydessä pelkkään verojen minimoimiseen keskittyminen ei onnistu, vaan on otettava huomioon myös muita seikkoja. Esim. OYL:n noudattamatta jättäminen voi johtaa tilanteeseen, jossa sulautuminen kariutuu kokonaan tai verottajan kielteiseen päätökseen veroetujen myöntämisestä sulautumisen yhteydessä EVL:n säädösten perusteella. Tutkimus osoittaa sulautumisen sääntelyn tarkan tuntemisen olevan tärkeää suunniteltaessa ja toteutettaessa sulautumisia, jotta sulautuminen saadaan vietyä ylipäänsä läpi ja ilman turhia veroseuraamuksia.

Yritysten liiketoimintaympäristössä tapahtuu muutoksia, ja yksi tapa reagoida näihin on yritysjärjestelyt. Yritysjärjestelyiden toteuttaminen on kuitenkin pitkä ja haastava prosessi ja tästä syystä kannattaa ensin tarkkaan harkita onko yritysjärjestelyt paras keino muuttaa yhtiöitä vastaamaan uusiin haasteisiin.

Sulautumisen eteneminen on hyvin tarkasti säädetty OYL:ssa. Lain noudattaminen on hyvin tärkeää, sillä sulautuminen raukeaa, jos OYL:a ei noudateta. Tarkka sääntely myös kuitenkin ohjaa sulautumisen kanssa työskenteleviä tahoja. Tarkan sääntelyn ansiosta ei sulautumisen toteuttamisen yhteydessä tarvitse miettiä tai etsiä tietoa, kuinka sulautuminen etenee ja mitä pitää seuraavaksi tehdä. Sulautumisprosessi on pitkä ja siinä on monia vaiheita. Ilman selkeää ohjeistusta olisi hyvin todennäköistä, että useassa sulautumisessa jäisi asioita taikka kohtia huomioimatta, jos sääntely ei olisi niin selkeää ja kattavaa.

Sulautumissuunnitelma, jonka laativat sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden hallitukset, on tärkeä osa sulautumista. Siitä selviää tarkat tiedot sulautumisesta. Sulautumissuunnitelmassa pitää olla selvitys sulautumisen syistä. Ilman perusteltua syytä sulautumisen tarkoituksena voidaan katsoa

olevan verojenkiertäminen. Suunnitelman laatijoiden ja sulautumista suunnittelevien on tästä syystä tarkkaan harkittava, että onko sulautumiselle perusteltua syytä. Sulautuminen on pitkä ja monivaiheinen prosessi ja sitä ei kannata lähteä tekemään, jos ei ole selvää syytä sen suorittamiseen. Riippumattoman tilintarkastajan täytyy antaa lausunto sulautumissuunnitelmasta. Tämä on tärkeää, sillä näin voidaan suojata yhtiöiden osakkeenomistajia, velkojia ja muita sidosryhmiä mahdollisilta väärinkäytöksiltä.

Sulautumisen tarkka sääntely ja useat vaiheet aikarajoihin tarkoittavat sitä, että nopeimmillaankin sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröinti vie kuukausia. Tämä aiheuttaa varmasti ongelmia nykyisessä maailmassa, jossa muutoksia tapahtuu määrällisesti paljon ja usein. Kuukausien tai jopa yli vuoden kestävä sulautuminen aikana voi syntyä tilanne, jossa markkinat ovat muuttuneet niin paljon, että sulautumisen mielekkyys on joltakin osapuolelta kadonnut. Sulautuminen voi kariutua näin aivan kalkkiviivoilla ja suuri työ menee hukkaan.

OYL:ssa on otettu huomioon eri sulautumistyyppit ja näin sulautumisen toteutusta on saatu helpotettua kombinaatio- ja tytäryhtiösulautumisessa. Kombinaatiosulautumisessa ei tarvitse perustaa erikseen vastaanottavaa yhtiötä, vaan perustaminen saadaan tehtyä sulautumisen yhteydessä. Yhdistämällä perustamistiedot sulautumissuunnitelmaan välttää turhalta työltä niin sulautuvissa yhtiöissä, kuin rekisteriviranomaisen osalta. Tytäryhtiösulautumisen osalta on hyvä, että OYL:ssa on yksinkertaistettu sulautumista. Tietoja, joilla ei ole merkitystä tytäryhtiösulautumisessa, ei tarvitse huomioida sulautumisen yhteydessä.

OYL:n säännöksillä pyritään turvaamaan eri intressitahojen asemaa sulautumisen aikana ja sen jälkeen. Suojaamalla osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta, velkojia sekä muita intressitahoja sulautuminen ei yleensä voi heikentää ainakaan merkittävästi kenenkään asemaa. Ilman suojaa olisi mahdollista, että esimerkiksi velkojan asema voisi huonontua huomatta-

vasti sulautumisen yhteydessä, kun hyvämaineinen yhtiö sulautuisi heikossa taloustilanteessa olevaan yhtiöön. Velkojalla ei olisi mitään mahdollisuutta vaatia vakuutta velalleen ja velkasaatavan maksu tulisi huomattavasti epävarmemmaksi. Suojaamalla eri intressitahojen asemaa OYL varmistaa sen, että tahot, jotka eivät voi päättää sulautumisesta, eivät voi kärsiä mahdollisesta sulautumispäätöksestä.

Velkojien on oltava tarkkoina, kun velallinen aikoo sulautua. Velkoja saa tiedon sulautumisesta kuulusmenettelyn kautta. Velkojan pitää säädettyssä ajassa vastustaa sulautumista, jos velkoja epäilee sulautumisen heikentävän mahdollisesti velan maksua. Tällöin velallisen pitää maksaa velka pois tai antaa korvaava takuu velalle. Velkojan suoja antaa velkojalle mahdollisuuden reagoida, jos näyttää siltä, että sulautuminen vaarantaa velkojen maksun. Velkojien suoja on näin ollen hyvin tärkeää ja ilman sitä olisi mahdollista, että itse asiassa suurin riski koko sulautumisessa olisikin velkojilla, eikä sulautuvilla yhtiöillä. Näin ollen velkojat joutuisivat vastaamaan muiden tekemistä päätöksistä, eikä heillä olisi itsellään mitään päätösvaltaa sulautumisessa.

Vastaanottavan yhtiön velkojan asema on olennaisesti huonompi, sillä se ei voi vastustaa sulautumista, jos hyväksytty tilintarkastaja ei lausunnossaan ota kantaa siihen vaarantuuko vastaanottavan yhtiön velkojen maksu. Vastaanottavan yhtiön velkojien on näin ollen luotettava siihen, että velallinen tekee hyvän päätöksen sulauttaessa mahdollisesti heikossa taloustilanteessa olevan yhtiön omaan yhtiöönsä.

Sulautumista vastustavan osakkeenomistajan on oltava hereillä ja toimittava oikea aikaisesti, jotta hän saa rahakorvauksen osakkeidensa käyvän arvon mukaan. Lunastuksen sopiminen yhtiön ja osakkeenomistajan välillä on lähtökohtana, mutta on mahdollista hakea päätös välimiesoikeudesta, jos lunastuksesta ei muuten päästä sopimukseen. Osakkeenomistaja saa näin ollen päättää oman sijoituksensa tulevaisuudesta, jolloin muut osak-

keenomistajat eivät voi pakottaa osakkeenomistajaa mukaan yhtiöön, jonka omistamisesta hän ei ole kiinnostunut.

EU:n direktiivin tarkoitus oli poistaa verotuksellinen eriarvoisuus jäsenmaiden sisäisten ja unionin alueella tapahtuvien yritysjärjestelyiden väliltä. EVL:n nämä säännökset otettiin poikkeuksellisen laajana, jottei verotusta kierrättäisi toisen EU maan kautta.

Sulautumisen kirjanpidollinen sääntely on huomattavasti epäselvempi kuin OYL:n sääntely. Sulautumisen sääntelystä ei ole selvää kokonaisuutta ja sääntelyn hahmottaminen on vaikeaa. Kirjanpidollisilla ratkaisilla on kuitenkin merkitystä niin varojen jaollisesti kuin verotuksenkin näkökulmasta. Ohjeita sääntelystä kuitenkin on ja sulautumisen toteuttaminen onnistuu kirjanpidollisestikin, mutta selvä yhtenäinen säännös olisi toivottava kirjanpitolausakunnan ohjeiden rinnalle.

Sulautumisen yhteydessä kirjanpidossa syntyvä sulautumiserotus sulautumisaktiiva tai –passiiva, eivät ole veronalaisia tai eivätkä vähennyskelpoisia. Sulautumisaktiivaa syntyy kun vastike on pienempi kuin saatu omaisuus. Aktiiva kirjataan tuloksi sulautumisvuodelle. Sulautumispassiiva kirjataan poistettavaksi aktiivaksi tai kerralla kuluksi.

Sulautumisen sääntely eroaa verotuksessa ja OYL:ssa lähinnä vastikkeiden laadun ja määrän osalta. Sulautumisen verotusoikeudelliset ja yhtiöoikeudelliset erot nähdään taulukosta 2.

Taulukko 2. Vero- ja yhtiöoikeudellisen menettelyn erot (Immonen 2002, s. 659).

	Verolait	OYL
Sulautuva yhtiö purkautuu aina	kyllä	kyllä
Absorptiosulautuminen	kyllä	kyllä
Tytäryhtiösulautuminen	kyllä	kyllä
Kombinaatiosulautuminen	kyllä	kyllä
Vastike voi olla uusia osakkeita	kyllä	kyllä
Vastike voi olla omia osakkeita	ei	kyllä
Vastike voi olla rahaa ilman ylärajaa	ei (10%)	kyllä
Vastike voi olla muuta omaisuutta	ei	kyllä

Verotuksessa ei hyväksytä kuin vastaanottavan yhtiön liikkeelle laskemat uudet osakkeet. OYL:n sallimia omien osakkeiden käyttöä sulautumisen yhteydessä ei sallita ja näin pakotetaan vastaanottava yhtiö uusmerkintään absorptiosulautumisessa uusien osakkeiden saamiseksi. EVL:n ajatus omistuksen jatkumisesta tapahtuisi myös omien osakkeiden hyväksymisellä verotuksessa vastikkeeksi, mutta EVL:n sääntelyn kielteinen kanta on hyvin selkeä.

Verotuksessa hyväksyttävä vain osittainen rahavastike (10 prosenttia) on perusteltua. Sulautumisen verotuksellinen sääntely perustuu jatkuvuuteen. Ilman omistuksen jatkuvuutta ei olisi järkevää syytä hyväksyä sulautumista verotuksessa. Jatkuvuuden ajatus on, että verot maksetaan vasta sitten, kun omistussuhde katkeaa. Rahavastikkeella tulo konkretisoituu ja on perusteltua käsitellä yritysjärjestely verotuksessa purkautumisena sulautumisen sijaan. Pieni rahavastike on kuitenkin hyvänä lisänä sulautumisen toteuttamisessa. Rahavastikkeen avulla voidaan tasata omistuksen eroja.

EVL 52a §:ssä tulisi hyväksyä myös omistussuhteesta poikkeava vastikkeen jakaminen sulautumisen yhteydessä. Yhtiökokouksen hyväksymä erilainen jakosuhde olisi hyvä olla myös verotuksen hyväksymä. Näin osakkeenomistajien erilaiset intressit sulautumisen aikaansaamiseksi voitaisiin ottaa huomioon sulautumisen yhteydessä. Verotus voitaisiin hoitaa peiteltynä osingonjakona tai lahjana, jos siihen olisi tarvetta. Peitellyn

osingonjaon tai lahjan toteen näyttäminen olisi helpompaa kuin muuten sulautumisen yhteydessä. Perusteluiden keksiminen toisen osapuolen selvästi suuremmalle vastikkeelle olisi ilman todellisia todisteita varmasti vaikeaa.

Vahvistettujen tappioiden, veroylijäämien ja yhtiöveron hyvitysten siirtymisen sulautumisen yhteydessä on jatkuvuuden kannalta tärkeää. Verotus ei näin ole estämässä sulautumisen tekemistä, vaan antaa vastaanottavan yhtiön jatkaa sulautuneen yhtiön toimintaa samoin edellytyksin, niin kuin mitään ei olisi tapahtunut. Omistajan vaihdosten rajoittaminen on perusteltua jatkuvuuden näkökulmasta. Ilman rajoitusta olisivat suuria tappioita tehneet yritykset muuten haluttua tavaraa markkinoilla.

Kirjanpidollinen sulautumisvoitto on verovapaata. Sulautumisvoiton verottaminen tapahtuu vasta voiton realisoituessa myöhemmin esim. myytäessä osakkeet. Voiton verotus sulautumisen yhteydessä olisi lyhytnäköistä toimintaa. Sulautumiseen liittyvät epävarmuustekijät tulevaisuuden osalta ovat niin suuret, että todellista tilannetta ei tiedetä mahdollisesti kuin vuosien kuluttua. Voiton verottaminen olisi näin ennenaikaista sulautumisen yhteydessä ja verottaja saa osansa mahdollisesti korkojen kanssa kun sulautumisvoitto realisoituu rahaksi.

Veronkiertosäännökset ovat tarpeellisia ja ne varmasti ennaltaehkäisevät veronkiertoa. Verosuunnittelun ja veronkierron raja-aita on tarkasti määritetty. Sulautumisen syynä tulee olla taloudelliset perusteet eikä verojen minimointi. Rajan veto suunnittelun ja minimoinnin väliin on kuitenkin ongelmallinen. Sulautumiselta ei voida viedä veroetua, jos sulautumisen syyksi voidaan esittää taloudellinen peruste. Taloudellisen perusteen keksiminen ei varmasti tuota ongelmia sulautumista suunnittelevien yritysten johtoportaan. Hyvin perustellulla syyllä säästytään veroedun menetykseltä. Veronkiertosäännökset antavat viranomaisille kuitenkin aseet evätä veroedut sulautumiselta, joka on selkeästi tehty veronkiertomielessä esim. apuyhtiöiden avulla ja useiden peräkkäisten yritysjärjestelyjen ketjussa.

Henkilöyhtiöiden sulautuminen on huomattavasti yksinkertaisempi kuin osakeyhtiön. Yhtä tarkan ja aikaa vievän prosessin läpi käyminen ei olisi perusteltua. Henkilöyhtiöt ovat yleensä pienempiä kuin osakeyhtiöt ja henkilökohtainen vastuu veloista säilyy sulautuvan yhtiön yhtiömiehillä. Näin ollen yksinkertaisemmalle sääntelylle löytyy selvät perusteet. Henkilöyhtiöt voivat sulautua vain toiseen henkilöyhtiöön. Henkilöyhtiön pitää näin ollen muuntautua ensin osakeyhtiöksi ennen kuin se voi sulautua osakeyhtiöön.

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön sulautuessa yhtiömiesten asemassa voi tapahtua isoja muutoksia. Yhtiömiesten tulee näin ollen ottaa asia huomioon ja harkita tarkasti ovatko he valmiita mahdolliseen vastuun kasvamiseen. Yksimielisyyden vaade sulautumisen yhteydessä ja enemmistö päätöksillä päättävän yhtiön sulautumista vastustavan yhtiömiehen lunastuspakko ovat tärkeitä säädöksiä. Ilman näitä säädöksiä yhtiömiehet voisivat joutua hyväksymään sulautumisen minkä tahansa henkilöyhtiön kanssa, jos muut yhtiömiehet niin vaatisivat. Yhtiömiesten henkilökohtainen vastuu yhtiön veloista voisi näin johtaa tilanteisiin, missä yhtiömies joutuisi maksamaan sellaisen yhtiön velkoja omista varoistaan, johon hän ei olisi koskaan edes halunnut yhtiömieheksi.

Tutkimusta voisi laajentaa käsittelemään muiden yritysjärjestelyiden yhtiöoikeudellisen, vero-oikeudellisen ja kirjanpidollisen sääntelyä. Näin voitaisiin täydentää kokonais kuvaa yritysjärjestelyistä.

Lähdeluettelo

Airaksinen, M. Jauhiainen, J. (1997), Osakeyhtiölaki, Porvoo: WSOY

Airaksinen, M. Jauhiainen, J. Neimala, A. (1997), Pk-yrityksen osakeyhtiölakiopas, Porvoo: WSOY

Alhola, K. Koivikko, A. Rätty, P. Tuominen, O. (2001), 2. painos, Tilinpäätös ja yritysverotus, Porvoo: WS Bookwell Oy

Arpalahti, J. (1999), Veroylijäämien ja yhtiöveron hyvitysten käyttöoikeuden säilyminen omistajanvaihdoksissa, Verotus, 49, 5, 509–514

Backman, L. Järvinen, O. Rissanen, T. Seppälä, T. (1997), Uusi osakeyhtiölaki – ja mitä se on käytännössä, Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy

Blummé, N. Karhu, K. Palvi, M. (1997), Osakeyhtiölaki tilinpäätöksessä ja verotuksessa, Porvoo: WSOY

Blummé, N. Pitkänen, T. Raunio, M. Äärilä, L. (2001), Yritystoiminnan uudelleenjärjestely, Jyväskylä: Gummerus

Heiniö, S. Lyijynen, J. (2002), Tappiot ja osingon maksuun liittyvät veroerät sulautumisessa ja jakautumisessa, Verotus, 52, 4, 402–411

Hulkko, P. Leppiniemi, J. Penttilä, S. Tikka, K. (1996), Verotus, 2. painos, Juva: WSOY

Iirola, O. Kyläkallio, J. Kyläkallio, K. (2000), Osakeyhtiö, Helsinki: Oy Edita Ab

Immonen, R. Koski, P. (1990), Henkilöyhtiöt yritysmuotona, Jyväskylä: Gummerus

Immonen, R. (1997a), Osakeyhtiölain muutoksen verovaikutuksia 2, Verotus, 47, 2, 120–132

Immonen, R. (1997b), Yritysjärjestelysäännösten soveltamisongelmia, Verotus, 47, 4, 369–378

Immonen, R. (2000), Yritysjärjestelyt, 2. uudistettu painos, Jyväskylä: Gummerus

Immonen, R. (2002), Yritysmuodot ja liiketoiminta, Jyväskylä: Gummerus

Immonen, R. (2006), Yritysjärjestelyt, Jyväskylä: Gummerus

Juote, T. Ukkola, O. (1998), Yrityksen luovutus ja yritysmuodon muutokset, Helsinki: Oy Edita Ab

Järvenoja, M. (1992), Henkilöyhtiöt verotuksessa, Tampere: Tammer-Paino Oy

Järvinen, R. Prepula, E. Riistama, V. Tuokko, Y. (2002), Konsernitilinpäätös – uuden kirjanpitolain mukaan, 2. uudistettu painos, Porvoo; WS Bookwell Oy

Jääskinen, N. Wilhelmsson, T. (2001), Avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt, 3. uudistettu painos, Jyväskylä: Gummerus

Kajas, I. (1990), Yritysjärjestelyt, Mänttä: Mäntän Kirjapaino Oy

Kellas, S. Juusela, J. (2003), Eurooppayhtiö ja rajat ylittävä fuusio, Verotus, 53, 4, 385–404

Leppiniemi, J. (2002), Liikekirjanpito, Helsinki: WSOY

Malmlund, H. (1996), Yritysjärjestelyt verotuksessa ja kirjanpidossa, Tilintarkastus, 40, 2, 131–136

Manninen, P. (1998), Yritysjärjestelyjen veronkierrosta EY-oikeuden näkökulmasta, Verotus, 48, 1, 70–84

Mattila, P. (1996), Yritysjärjestelyjä koskevat uudet säädökset, Verotus, 46, 1, 33–39

Mattila, P. (2003), Rahavastike yritysjärjestelyissä, Verotus, 53, 1, 26–34

Myrsky, M. (1996), Yritysjärjestelyjä koskevista muutoksista verolainsäädännössä, Tilintarkastus, 40, 2, 127–130

Myrsky, M. Linnakangas, E. Johdatus elinkeinoverotukseen, Helsinki: Talentum Media Oy

Nuotio, V. (1998), Yritysjärjestelyjen vaikutuksesta oikeuteen antaa verotuksessa vähennyskelpoisia konserniavustuksia, Tilintarkastus, 42, 5, 353–359

Nykänen, O. Tikka, K. (1997), Yritysverotus 2, Helsinki: WSOY

Ranta-Lassila, H. (2001), Konsernin rakenteen muuttaminen verotuksen näkökulmasta, Verotus, 51, 3, 254–273

Saarinen, O. (1999), Tappioiden ja veroylijäämien siirtyminen yritysjärjestelyissä, Tilintarkastus, 43, 5, 318–325

Siikarla, P. (2001), Onnistunut yrityskauppa ja sukupolvenvaihdos, Jyväskylä: Gummerus

Siikarla, P. (2003), Henkilöyhtiöt, Jyväskylä: Gummerus

Tikka, K. (1995), Yritysverotuksen perusteet, 2. uudistettu painos, Jyväskylä: Gummerus

Tuomisto, J. (2007), Yrityskiinnitys, Jyväskylä: Gummerus

Villa, S. (2002), Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö, 2. uudistettu painos, Jyväskylä: Gummerus

Villa, S. Ossa, J. Saarnilehto, A. (2007), Yritysmuodot –toiminta, rahoitus ja verotus, Dark Oy: Vantaa

Äärilä, L. (1999), Yritysjärjestelyt ja kiinteistöjen verokohtelu, Tilintarkastus, 43, 4, 253–257

Sähköiset julkaisut

Hartmann, J. 2005. EU makes progress on cross-border mergers [Verkkodokumentti]. [Viitattu 21.2.2008]. Saatavilla <http://proquest.umi.com>

KILA 2000, Konsernitilinpäätöksen laatiminen [Verkkodokumentti]. [Viitattu 10.6.2008]. Saatavilla <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf>

KILA 2007, Suunnitelman mukaiset poistot [Verkkodokumentti]. [Viitattu 10.6.2008]. Saatavilla <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf>

Miller, P. 2006. Taxpayers should take notice of new EU company structure [Verkkodokumentti]. [Viitattu 21.2.2008]. Saatavilla <http://proquest.umi.com>

Elliot, P. MacGrady, S. 1994. European Union overview [Verkkodokumentti]. [Viitattu 26.2.2008]. Saatavilla <http://proquest.umi.com>